Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ÅRSSKRIFT

for gamle og nuværende elever fra

TØNDER STATSSEMINARIUM

1961

ÅRSSKRIFT

FOR GAMLE OG NUVÆRENDE ELEVER FRA
TØNDER STATSSEMINARIUM

UDGIVET AF
TØNDRINGER-SAMFUNDET
NUMMER 19 . TØNDER 1961

INDHOLDSFORTEGNELSE

Asger Nyholm: Tale ved dimissionen 3
Jens Lampe (38): Jens Jessen og Tønder 7
N. Bøgh-Andersen (29): Fællesmarkedet en fare – 12
Johan Stendevad (50): Goethe-instituttet 15
Otto Helkiær: Minder fra Tønder 19
Verner Schou, Børge Kronborg Christensen og Jørg. Greve:
Årets alpetur 23
Mindeord 29
Anmeldelse af G. Japsen: Den nationale udvikling 30
Vor nye doktor 31
Fra kassereren og ekspeditionen 31
Vore 25 års jubilarer 32
Året rundt 35
Dimittenderne 1961 37
Siden sidst 38
Tøndringer-Samfundets regnskab 44

Linoleumssnit på forsiden:
Bjørn Andersen (st. III)

Redaktion: Jens Lampe og Th. Lauridsen

Ekspedition: Erik Larsen, Brorsonsvej 32, Tønder

TH. LAURSENS BOGTRYKKERI . TØNDER

Tale ved dimissionen

17. juni 1961

Når vi i dag sender Dem ud som dimittender fra seminariet, kan vi ikke blot ønske Dem tillykke med, at Deres uddannelse nu er afsluttet, men også med, at embederne står og venter på Dem. Det er en situation, som er typisk for tiden. Det er vel for meget forlangt, at De skulle have fantasi til at forestille Dem, at der har været andre tider, da det ikke var embederne, der måtte vente på ansøgerne, men var ansøgerne, der måtte vente — undertiden endda meget længe — på embederne. Som sagt, man kan ikke vente af Dem, at De skal kunne forestille Dem en sådan situation — men derfor kan De sommænd godt være taknemmelige for, at De har mulighed for ret smertefrit at glide ind i en plads i samfundet.

Hvad De også kan gøre — og *bør* gøre — det er at tænke på, at det er andet og mere end et embede, der venter på Dem. Det er en flok børn, det er en kreds af forældre, og det er samfundet, der ikke blot venter Dem, men gør det med ganske bestemte forventninger.

Hvad venter børnene sig af Dem? Ja, de venter vel af læreren, at han skal give dem et mål at leve op til, således som børn nu forstår dette. De venter det kundskabsmæssigt og karaktermæssigt.

De venter sig noget af Dem rent kundskabsmæssigt. Det var en meget sigende bemærkning, som en dreng engang kom med om en lærer: Han ved meget mere end det, der står i bogen. De må ikke tro, at blot man kan det, der står i bogen, og iøvrigt har pædagogisk håndslag og metodisk rutine, så er alt godt, og at det, der ligger derudover, er ganske overflødigt. En begavet slesviger skrev engang i et lille digt om sin barndom i Gallehus, at dér fødtes hans længel efter at kigge ud over gærdet, dér fik han spejderblik og åbent øje, og — som det hedder:

»Dér har jeg fået hjertet løftet
over dagens gængse løgne«.

Et sådant udblik over gærdet og over dagens gængse løgne vil bør-

nene ikke kunne hente hos en lærer, der kun kender lærebøgerne og dagens avis. Hvis derimod læreren stadig arbejder videre med sit stof, så vil han også kunne give børnene i hvert fald følelsen af, at sandheden er større, end at den kan rummes i skolestuens kundskabsforråd. Måske kan han også have lykke til at give dem en tilskyndelse for livet til at spejde ud over gærdet og ud over dagens gængse løgne.

Børnene venter sig også noget af deres lærer rent karaktermæssigt. Det er vist en grundigt underbygget påstand, at børn først og fremmest venter, at en lærer skal være retfærdig. Det vil ikke sige, at en lussing følger på en forseelse. Nej det skal vist nærmest forstås således, at alle børnene skal være ham lige vigtige og betydningsfulde. Der er tale om det, som Kerchensteiner engang har kaldt den guddommelige objektivitet, dvs. at læreren møder ethvert barn med den samme hengivenhed, at ingen enkelt dyd beskikker ham, ingen enkelt fejl frastøder ham, ingen skønhed forlokker ham, ingen hæslighed afskrækker ham. Det er stort set den egenskab, som vi måtte ønske at se virkeliggjort i alle menneskelige forhold, og som er udtrykt i det nye testamentes beskrivelse af Guds sindelag: at han lader sin sol opgå over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige. En sådan ubestikkelig ligelighed overfor alle er det mål, som en lærer altid bør stræbe at leve op til.

Er børnenes forventninger til en lærer store, så er forældrenes det ikke mindre. Børnenes ve og vel er det, der ligger dem mest på sinde. Det er det store spørgsmål for dem: hvem skal vi betro vore børn til, hvem skal daglig være med til at opøve deres evner og give dem nogle af de varigste indtryk for livet, hvem skal være med til at give dem begreber om ondt og godt, om skønt og uskønt, om sandt og usandt? Skal de have en lærer, der vil bryde det ned, som hjemmet søger at bygge op — eller skal de have en lærer, der hånd i hånd med forældrene kan hjælpe børnene med at finde sig til rette i en hård og vanskelig verden?

Mon De ikke kender den gamle historie om Sokrates, der en tidlig morgen bliver vækket af en af sine unge venner, der vil have ham til straks at ledsage ham til en berømt visdomslærer, som lige er kommet til byen. Sokrates tager ham ordentlig i skole, fordi han således vil betro behandlingen af sin sjæl til en visdomslærer uden at vide, hvad det er for en mand, og uden at vide, om det vil være til gavn eller til skade for hans sjæl. Hvis han skulle betro behandlin-

gen af sit legeme til en læge, så ville han dog først sikre sig, at den læge, han betroede sig til, kunde gavne ham med sin behandling. Men nu, da det drejer sig om sjælen, skaffer han sig ikke forud vished for, at det er den rette, han betror sig til. Denne fortælling forekommer mig lærerig for dem, der skal arbejde i skolen. De må gøre Dem klart, at lige så vigtigt som det er for forældrene at finde den rette læge for deres børn, lige så vigtigt er det for dem, at børnene får den rette lærer.

Ikke blot børnene og forældrene møder skolen med forventninger. Også samfundet venter sig noget af skolen. Det er ikke småsummer, samfundet ofrer på skolevæsenet. Mon De egentlig gør Dem klart, hvad det har kostet staten at uddanne hver enkelt af Dem. Det er måske lidt prosaisk at tale om, men det var såmænd ingen skade til at finde ud af det. Alene det må anstændigvis føles forpligtende.

Når samfundet ofrer så meget på vort skolevæsen, og når skolespørgsmål drøftes med så megen lidenskab, så er det jo fordi samfundet venter sig meget af skolen. Det gør ethvert samfund. Det er derfor, de såkaldte udviklingslande ser det som en af deres første opgaver at bygge skolevæsenet op. Man ved, at det er noget grundlæggende for et samfunds udvikling og kultur. Det kan måske føles lidt vanskeligt i en jævn skoletime at svinge sig op til at føle sig som medarbejder i det kulturelle opbygningsarbejde. Men De skal aldeles ikke undervurdere Deres arbejdes betydning. Det er ikke noget ukendt, at en egns liv og trivsel har haft sin forklaring i en dygtig lærers arbejde. De har ikke blot lov til, men det er Deres pligt at føle Deres daglige arbejde som noget betydningsfuldt for samfundet. De er med til at bevare og videreføre vor kultur.

Gid så ordet kultur må blive ret forstået. Det er rigtigt, at positiv viden og teknisk dygtighed er en vigtig bestanddel af vor kultur. Men det er også rigtigt, hvad man da også gang på gang ser fremhævet, at kulturen får slagside, hvis den ikke rummer mere end det. Hvis viden og teknik ikke skal bruges i det ondes tjeneste, må det være de gode viljer, der bestemmer, hvordan de skal bruges. Onde viljer er der nok af i verden. Det er de gode viljers opgave at gøre ondt til godt, gøre uven til ven.

Dette sidste udtryk er Shakespeares. Det lyder måske ikke af meget, og det er lagt i munden på en navnløs biperson i dramaet Macbeth, hvor det virker nok så stærkt. Det er et drama om onde magters huseren. En stemning af dyb uhygge hersker. En gammel mand

optræder i en lille scene, hvor han til afsked hilser en af dramaets få ædle skikkelser med ordene:

Guds fred med Jer og med hver den,
som gerne gjorde ondt til godt, uven til ven.

I en verden af ondskab peger denne beskedne bifigur på menneskets væsentligste opgave. Måtte De også i Deres beskedne rolle i denne vanskelige verden med dens mange onde magter på samme måde formå at pege på den væsentligste opgave, der er givet os i vor tilværelse, og lad mig derfor til afsked fra seminariet give Dem denne navnløse skikkelse hilsen med:

Guds fred med Jer og med hver den,
der gerne gjorde ondt til godt, uven til ven.

Asger Nyholm.

Jens Jessen og Tønder

Mon ikke Jens Jessen er den Tønder-dimittend, der er blevet mest kendt og agtet i danske kredse? — Med den sydslesvigske danskheds rejsning i årene efter nazismens magtovertagelse og nederlag er hans navn flere gange kommet frem i offentlighedens bevidsthed. Da man skulle finde et navn til en af Flensborgs ti danske skoler, nemlig skolen i Mørvig, var det ganske naturligt, at den kom til at bære Jens Jessens navn, lige så naturligt som der i Flensborg er en Christian Paulsen-skole og en Gustav Johannsen-skole. Det blad, han så dygtigt redigerede, »Flensborg Avis«, var i udlændighedsårene ene om at virke som dansk skolemester i Sønderjylland. Jessens virke som lærer og vejleder for sine landsmænd, efter at de preussiske magthavere havde nægtet ham adgang til at undervise i såvel offentlige som private skoler, fik en betydning, som er vanskeligt at vurdere, men som sikkert ikke var tilsigtet. A. Svensson, sønderjysk presses »grand old man«, selv en lærling af Jessen, har i et grundigt 3-bindsværk (1955—60) berettet udførligt om sin store læremester og hans samtid. I det første bind, side 27—32, fortælles der om seminarietiden 1871—74. Blandt hans klassekammerater i den danske afdeling var *Matthias Matthiesen* (1853—1944) fra Gammelgab på Broagerland, en af de ikke få lærere, som gik i preussisk tjeneste, men bevarede deres danske sindelag og gjorde en god indsats i det stille, *Matthias Cornelius Matthiesen* (1853—1915) fra Rømø, som blev redaktør af »Dannevirke« og døde efter et tysk fængselsophold — og *Peter Petersen Paulsen* (1853—1938) fra Tandslet på Als, som, efter i en årrække at have virket i sin hjemstavn, flyttede til Flensborg, hvor han deltog i det danske arbejde og i mange år var kordegn og organist ved den danske Helligåndskirke. En af disse kammerater har fortalt, at Jessen allerede i seminarietiden var både stærk og stejl i sin nationale selvhævdelse. Især i historietimerne gjorde han gentagne gange indsigelser mod lærerens fremstilling og det hændte, at det kom til skarpe sammenstød mellem dem. Alligevel kom det til

at hedde i Jessens afgangsvidnesbyrd: »Han har i sin uddannelsestid altid udvist meget stor flid. Ligeså var hans opførsel meget god«.

Jessen er omtalt i den noget ensidige bog *»123 Jahre deutsches Lehrerseminar in Tondern«* (Nibøl 1925) af *Hans Siemonsen* (dim. Tønder 1906), side 101—105. Her fremstilles forholdet mellem de dansksindede og tysksindede seminarister som køligt, men ikke fjendt-

ligt. Denne idyl blev imidlertid forstyrret af Jessen, hævder Siemonsen. Han skriver bl. a. »Er wird geschildert als ein Mann von hagerer Gestalt, dem der Fanatismus aus den Augen sah, selbst die wiederholten spätere Gefängnisstrafen brachten ihn nicht von seinem Ziel, der Förderung der dänischen Bewegung in Nordschleswig, ab«. Videre fortæller Siemonsen, at »dieser Jessen« drev politisk agitation blandt seminaristerne, mens han var huslærer hos den dansksindede advokat Gjessing i Tønder, og at Jessen foranledigede en forbindelse mellem den danske afdeling i Tønder og seminariet i Jelling. –

Til sammenligning skal hermed meddeles, hvad en dansksindet Tønder-dimittend fra 1884, nemlig *Niels Peter Olsen*, født i Møltønder 1863 og død som viceskoleinspektør i København 1936, kan berette om Jessens påståede skyld i det tilspidsede forhold, som førte

til det berømte Møgeltønder-slag mellem seminariets dansk- og tysksindede elever i 1878. (Beretningen er venligst tilstillet os af N. P. Olsens nevø, pens. rektor *Jens Iversen* i Hamburg, dim. Tønder 1907. Se også N. P. Olsens erindringer i »Sønderjyske Årbøger« bd. II, 1956, s. 105—189).

N. P. Olsen skriver:

»Hvis løgn var latin, så kunne hver mand prædike«.

Siemonsen har været meget uheldig med fremstillingen af afdeling B's sidste leveår, tiden mellem 1877 og 1884. Han har hørt, at »byen hedder Snærpe, men véd ikke, hvor den snærper hen«. Mens Jessen var huslærer i Tønder, tænkte han åbenbart ikke på at blive politiker og journalist, ellers havde han næppe forberedt sig til at tage mellemskolelærereksamen og rektoreksamen. Det var utvivlsomt et skoleliv, han forberedte sig til. Først da regeringen lukkede den privatskole i Haderslev, som han havde overtaget, blev han redaktør og politiker, og preussernes brutale adfærd gjorde ham jo siden til martyr. Om regeringen handlede klogt heri, er vel et spørgsmål; jeg for min part tror, at det, en regering mest af alt skal undgå, er at skabe martyrer. — Det er ganske vist rigtigt, at en lille kreds af seminarister samledes en gang om ugen hos Jessen, men ikke for at drive politik. Formålet var at lære ældre dansk litteratur at kende, og en af deltagerne forsikrer, at der i disse timer aldrig blev talt om politik. En eneste gang indbød Jessen denne lille kreds (5 mand) til sit hjem; de kom der aldrig mere med undtagelse af Rossen, der jo blev gift med Jessens søster. De danske seminarister interesserede sig kun lidt og nærmest momentvis — når der var valg — for politik; deres interesse lå helt og aldeles på sprogets og litteraturens område. Dette forstås let af den, der kender noget til »gennembruddet i 70'erne«, der skabte ikke blot en litteratur med et nyt syn på livet, men også bragte en fuldstændig fornyelse af sproget (J. P. Jacobsen, Herman Bang, Drachmann o.s.v.), men dette véd Siemonsen ikke en tøddel om. — Jessen har *aldrig* været til stede ved en klasseforenings møde, og det er meget tvivlsomt, om han nogensinde har været gæst i »Enigheden«, i hvert tilfælde har det så kun været én eneste gang. Han havde i det hele ikke den mindste indflydelse på foreningen eller afdeling B. Hvem der har kendt Jessen, vil også straks se, at Siemonsens fremstilling stemmer meget dårligt med Jessens karakter; han var alt andet end vindende, tværtimod frastødende og havde svært ved at komme i forhold til folk. Ved ham er der ingen »ny

ånd« kommet ind i afd. B. — Det er rigtigt, at 4—5 seminarister foretog en rejse til Jelling; men deres kammerater i afd. B. havde ingen anelse om det, og først senere blev det bekendt. At afd. B. tænkte på at gøre rejsen, men så blev betænkelig og opgav den, er simpelthen usandhed. Naturligvis trådte de 4—5 unge mennesker ikke i noget som helst forhold til seminariet i Jelling; men de gjorde bekendtskab med nogle seminarister dér, og der kom en korrespondance i stand, der dog meget snart gik i stå. Der var alligevel for få fælles interesser til at vedligeholde den; vedkommende har sikkert aldrig mere set hinanden. — Engang først på året 1878 — inden Jessens lille kreds opstod — er man i »Enigheden« blevet enig om, at foreningens hue skulle være en efterligning af den danske studenterhue. Hvorfor denne beslutning toges, foreligger der ingen oplysning om. Daværende direktør Richter syntes godt om huen, og i hans tid bar seminaristerne den. Richter blev forflyttet, og i nogen tid havde seminariet en konstitueret direktør, førstelæreren. De tønderske borgere var svært forargede over den »danske« hue, og da de hørte, at der var en kurre på tråden mellem den interimistiske direktør og afd. B, indgav nogle borgere en anmodning til direktionen om at få huen forbudt. Det skete, og — naturligvis — den ny direktør, Castens, fornyede forbudet. At denne lille episode gøres til bevis for, at der var kommet en ny ånd ind i afd. B, er uforståeligt. Jeg kender fra den af (seminarielærer) Detlefsen for loyalitet priste tid 1874—77 begivenheder, der var langt mere graverende. Dem har Detlefsen også kendt, men da de ikke kan »Jessen in die Schuhe geschoben werden«, så omtales de ikke. Sammenstiller man de 2 huehistorier, må man vel sige, at de var to alen af samme stykke, ungdommelige streger begge to. — Den anden begivenhed, der skal bære vidnesbyrd om den »ny ånd«, er slaget i Møgeltønder. Der var forud for denne tildragelse ingen spænding tilstede mellem de to afdelinger. Henpå aftenen trængte nogle seminarister fra afd. A sig ind i det lokale, de danske seminarister havde fået overladt i Vesterkroen; de sad ikke i gæstestuen. Da de var »anløbne«, optrådte de støjende og ville ikke gå deres vej; så blev de naturligvis sat udenfor, og så begyndte et slagsmål. Synderligt hedt er det næppe gået til, for der kom aldrig nogen politiundersøgelse ud af det, skønt nogle tjenestekarle havde forlystet sig med at deltage i kampen. Heller ikke seminariet ville være blevet blandet ind i affæren, hvis ikke de samme »anløbne« unge mænd af afd. A på hjemvejen til Tønder var stødt på degnen

fra Møgeltønder, hvem de behandlede så ublidt, at han indgav klage over dem til direktøren. Ved direktørens klodsethed endte affæren desværre med bortvisning af nogle tyske seminarister. En deltager i turen siger, at begivenheden i Møgeltønder på ingen måde forstyrrede det gode forhold mellem parallelklasserne i A og B. »Ånden«, der var skyld i det hele, var jo tydeligt nok spiritus'en, og den var jo ikke helt ny og ikke indført af Jessen.

Tilsyneladende står Siemonsen ganske uforstående over for hele situationen på den tid, men *et sted* skinner det alligevel igennem, at han har nogen forståelse. Han siger nemlig, at Richter syntes om de sorte huer, måske fordi de var i »hans farver«. Her rører han ved noget, der ikke er helt uden betydning. Endnu i 70'erne så preusserne med mistænksomhed på slesvig-holstenerne og disse med vrede på preusserne, der jo 1866 brutalt havde gjort ende på håbet om et selvstændigt hertugdømme Slesvig-Holsten. Det er muligt, at preusserne dengang så mere velvilligt på de nordslesvigske danske, der var så få, end på de langt flere knurrende slesvig-holstenere. For danske som for slesvig-holstenske seminarister stod preusserne som modstandere, og dette kan have haft til følge, at de små indre kontroverser hurtigt glemtes; der var intet had til stede, men en slags — måske ubevidst — sammenhold mod den fælles fjende.

Sådan forklares det også, at hvad Detlefsen skriver om forholdet mellem 2 afdelinger, er fuld sandhed; men usandhed er det, når Siemonsen fremstiller sagen, som om forholdet senere blev helt anderledes. Også efter Detlefsens tid var forholdet fredeligt og godt, selv om seminaristerne naturligvis søgte deres omgang nærmest inden for deres egen afdeling. Fællestimerne på seminariet forløb uden mislyd, fællesudflugterne ligeså. Jeg har aldrig været vidne til nogen strid mellem danske og tyske seminarister, allermindst til strid om politiske spørgsmål. Danske og tyske seminarister i afdeling B omgikkes hinanden fuldstændig kollegialt både på seminariet og uden for dette. Tysksindede seminarister i afd. B var medlemmer af »Enigheden« og blev i foreningen hele deres seminarietid. Det beviser, vel da, at tilstandene ikke var så »unerträglich« endda. De enkelte indenfor afdelingen, som var medlemmer af »Concordia« havde aldrig grund til at beklage sig over deres kammeraters optræden over for dem. Der var ro over det hele; »men der skal ikke lægges mindste skjul på, at vi — de fleste — var dansksindede, og at mange arbejdede på egen hånd at trænge ind i dansk åndsliv.«

Jens Lampe.

Fællesmarkedet en fare for dansk kultur og nationalitet?

Af N. Bøgh-Andersen

Forstår man ved kultur ikke blot et folks åndelige værdier, men også disses følger i det politiske og sociale liv, kommer begreberne kultur og nationalitet til at ligge så nær op ad hinanden, at jeg her af praktiske grunde vil tillade mig at betragte dem som kongruente.

Jeg kan ikke se, at det er min opgave at fremhæve eventuelle ny muligheder, Danmarks indtræden i fællesmarkedet kan komme til at yde dansk kultur, eller forsøge at vurdere, om farerne på det økonomiske område bliver større ved at stå uden for eller inden for. Thi jeg går ud fra, at Danmark efter al sandsynlighed bliver medlem. Derfor gælder det nu om at øjne eventuelle farer og tage sit bestik i tide.

Jeg hører til dem, som ser meget alvorligt på de farer, der truer vor kulturelle fremtid ved vor eventuelle indtræden i fællesmarkedet.

Hvorfor? Lad os se lidt nærmere på de europæiske optimistiske udtalelser, der fylder døgnets debat og avisens spalter. Næsten alle forkynder et Europa med fri folkekulturer som umistelig værdi for det enkelte folk og som en uvurderlig rigdom for helheden. Jeg tror dog, at den ofte bruges som et beroligende middel. Vi véd jo dog, at der bag de europæiske samlingsbestræbelser også findes en hel del kræfter, som tenderer mod enhedsformer, der så absolut kan komme til at beskære de fri folkelige muligheder.

Men selv dér, hvor viljen er god, betyder et større samarbejde ved beskæring af de enkelte staters suveræne rettigheder en kolossal risiko. Over for dette har man ofte henvist til, at man kunne sikre grundlæggende kulturelle og nationale værdier ved særaftaler. Sådanne findes jo også allerede. Men vi må dog alle indrømme, at de kan komme til at hænge i en meget tynd tråd, der må briste, når stærke økonomiske, politiske og tekniske kræfter kræver dette i det europæiske samarbejdes nævn. Uden suverænitet vil vi meget let

blive underkastet et diktat fra de magter indenfor organisationen, som råder over større materielle og politiske magtmidler.

Kan vi virkelig hævde os i de politiske, økonomiske, tekniske og administrative kræfter rige spil?

Vi tør ikke slå os til tåls med, at folketingets ansvarsbevidste og meget indsigtsfulde mænd ikke giver nævneværdigt udtryk for bekymring. Thi det mål, de har måttet sætte sig, kræver en politisk taktik, som forudsætter i det mindste forbigående tavshed eller tilbageholdenhed i det problem, der drøftes. En lignende taktik har jo været et særkende for næsten al dansk udenrigspolitik fra 1864 til 1939. Tilhængere søger endogså argumenter for Danmarks indtræden i fællesmarkedet i vort moderlands historie. Man forbavses, når man nu fremhæver den dansk-tyske helstat, et »Kleineuropa« med kulturel rigdom, fred og fordragelighed mellem dansk og tysk som et opmuntrende, gennemprøvet forbillede; men vi syddanske glemmer ikke, at denne strålende tid for en privilegeret klasse byggede på den jævne fønderjydes undertrykte menneskelige og nationale ret.

Freden var forbi, da den danske slesviger krævede ligeret. Lad os tage reformationen, som var en rig gave sydfra. Men ved vort folks kulturgrænse mod syd satte den danske mennesker i et sprogligt fængsel og var med til at nedbryde deres nationalitet.

Man vil overfor disse bemærkninger, men dog kun til dels med rette, henvise til slesvigernes folkelige og kulturelle selvhævdelse i årene fra 1864 til i dag uden suverænitetens beskyttelse, men glem dog ikke, at dennee kamp betød tab, lidelser og nød! Mange økonomisk stærke og intellektuelt rigt udrustede gled over til det fremmede, ca. 6.000 danske døde i den første verdenskrig.

Når det ikke gik endnu værre, skyldes det to ting. For det første havde de en selvstændig og suveræn stat i ryggen, der just ved sin suverænitet havde særlige muligheder til at give dem styrke, livs- og kampmod. For det andet havde de Danmark som et inspirerende forbillede, der i kraft af sin suverænitet kunne opbygge en folkekultur, som fulgte helt andre linier i metoder og målsætning, end tilfældet var og til dels er inden for de stater, som dominerer fællesmarkedet i dag. Vort folk skabte en verden af åndelige og materielle værdier af lige frihed og lige ret i en rolig revolution, hvor de før nævnte stadigvæk forsøgte at nedbryde eller genrejse særrettighedernes verden ved revolution, autoritet eller diktatur.

Den af vort folk skabte kultur og særprægede nationalitet vil kom-

me i fare under fællesmarkedet, da den også er et produkt af vore særprægede politiske idealers kraft. Disse er ikke så helt lidt anderledes end dem, der har præget de dominerende magter i fællesmarkedet og til dels præger dem den dag i dag.

Jeg vedkender mig altså faren både som sydslesviger og som højskolemand. Højskolen er blevet hånet, fordi der også findes kræfter inden for denne, der frygter den ny situation. Jeg tror, det hænger sammen med, at denne skoleform på trods af sine alt for mange fejl og fejltagelser alligevel i højere grad end andre institutioner har erkendt en dansk kulturs værdi, muligheder og nødvendige vækstvilkår.

Men naturligvis tager vi imod udfordringen. Alsang og algang bliver nok ikke tilstrækkelige. Der skal mere til. Og så kan vi danske jo da heldigvis knytte vore forhåbninger til den gamle Grundtvigs ord om, at i Danmark er Gud ske lov lykken bedre end forstanden.

Grænselandets skæbne er Danmarks skæbne, men Danmarks muligheder er grænselandets muligheder.

Goethe-instituttet

På hovedpostkontoret i München oplever man af og til, at der kommer et brev med påskriften »Til Herr Goethe, München«, og selv om det er en lidt mangelfuld adressering, har postvæsenet alligevel fået brevet afleveret på rette sted til rette vedkommende uden at skulle ulejlige sig med at se i adressebogen, dog ikke til hr. Goethe, men til Goethe-Instituttet på Lenbachplatz.

Men hvilken forbindelse er der da mellem navnet Goethe-Instituttet og digteren og gehejmeråden Gothe. Det er lidt vanskeligt ganske kort at svare på det. Goethe-Instituttet forklarer selv sammenhængen ved at sige: »Goethe var ikke blot borger og embedsmand i et lille tysk hertugdømme, han skrev ikke blot det omhyggeligste og derved det smukkeste tysk på sin tid, han var samtidig verdensborger, forløber for en åndsholdning, som vi i vore dage, mere end man dengang gjorde, stræber hen imod. Verdensåben i enhver betragtning tog han lidenskabeligt del i alt, hvad der passerede i kunst og litteratur udenfor hans fædrelands snævre landegrænser, det være sig i det fjerne østen eller i Sibirien. På den måde forblev navn og virke levende, og Goethes hundredeårs dødsdag blev til en verdensfest.«

Hvad er det så for en institution, der kalder sig Goethe-Instituttet. Dets arbejdsområde er i første række afholdelse af sprogkursus for mennesker fra Europa og den øvrige verden, både dem der aldrig har talt et ord tysk før (mange af instituttets elever er forøvrigt fra udviklingslandene, og de fleste er for første gang i Tyskland), og for dem der i deres hjemland har studeret tysk sprog og litteratur gennem kortere eller længere tid. Fra sprogkurserne har virksomheden udvidet sig og strækker sig over mange felter med emner af kulturel art, samt oplysningsarbejde om det tyske samfundsliv af i dag.

Goethe-Instituttet blev oprettet i 1932, under krigen gik arbejdet i stå, men i 1952 genoprettedes det, og i de forløbne ni år har det gennemlevet en rivende vækst, så det nu har fået aflæggere i alle

verdensdele undtagen Australien. Foruden seksten undervisningssteder i Tyskland, findes der nu i år tilsammen 54 filialer og kulturinstitutter verden over. Et af de sidste, der har set dagens lys, er det bibliotek eller kulturinstitut, som det kaldes, der i dette efterår er åbnet i København. Til belysning af den interesse der er for det tyske sprog kan anføres, at der ialt i 1960 ved de forskellige afdelinger udenfor Tyskland har været ca. 38000 kursusdeltagere. Den hastige vækst har overrasket selv de dristigste forventninger, som lederne havde, da de i 1952 måtte begynde helt i det små.

I denne sommer deltog jeg i et af instituttets kurser for udenlandske tysklærere, og jeg skal i det følgende tage noget af det frem, som vi beskæftigede os med i de tre uger kursusset varede. Foruden var der en studietur en uge til Berlin. Vi var en gruppe med 35 deltagere, sammensat af 14 forskellige nationer. Der var japanere, amerikanere, tyrker og grækere; de skandinaviske lande var rigt repræsenteret, men som det ses var det en broget international flok. Vi faldt dog ret hurtigt sammen, idet sproget var det samlende, ligesom vi i drøftelsen af fælles problemer, hurtigt fandt hinanden. Da de sproglige forudsætninger på et sådant hold er så gode, at det ikke er elementære sprogøvelser der er det primære, er programmet lagt til rette med foredrag om og drøftelser af metodiske og pædagogiske emner, dertil kom at vi præsenteredes for en mængde hjælpemidler, der kan være til gavn i vor undervisning. Medarbejderne ved instituttet bestræber sig på til stadighed at forbedre og udvikle hjælpemidlerne, og man har efterhånden gjort mange erfaringer, som man villigt gjorde os delagtige i.

En af de ting i undervisningen, man har haft gode resultater med, ja man kunne måske tale om succes, uden at der dog er tale om en vidunderopfindelse, er benyttelsen af den »direkte metode«. Under et besøg i et af instituttets undervisningssteder Achenmühle i de bayerske alper, så vi hvorledes undervisningen foregik med et hold afrikanere fra Togo, Camerun og Guldkysten. De unge mennesker var i deres hjemlande uddannede som håndværkere, havde været tre måneder på kursus og skulle snart ud i tyske industrivirksomheder som volontører og praktikanter. Vi bemærkede, at de benyttede det tyske sprog frimodigt og flertallet af dem med misundelsesværdig sikkerhed.

Den direkte metode benyttes på den måde, at man i første time præsenterer eleverne for landkortet, og der lægges straks op til at

eleverne drages ind i samtale på tysk. Som en af lærerne sagde: »Landkortet er godt — det hjælper til at eleverne lukker deres mund op og siger noget på tysk allerede i første time«. Den direkte metode, og en intensiv timeplan, små hold og hele den personlige atmosfære, som man har i de små grupper, er medvirkende til at det er muligt på den ret korte tid at bibringe eleverne et tilstrækkeligt ordforråd og et grundlæggende kendskab til sprogets opbygning, så de kan forstå og tale det nødvendige dagligsprog.

Metoden kan være hård for mange i de første dage, men bærer hurtigt frugt. Det almindelige på undervisningsstederne er at man indtager måltiderne sammen, mens man har logi enkeltvis hos private. Eleverne får i værtinden næsten en »mor«, der kan være behjælpelig med mangt og meget, og hun er på sin vis med i undervisningen ved også at samtale med eleven. Den omstændighed, at han så at sige døgnet rundt kun hører og i langt de fleste tilfælde ikke kan meddele sig på anden måde end ved at bruge det tyske sprog, gør, at han på så kort tid oplæres og indleves i det, så han kan klare sig. Dygtige elever kan klare sig med to måneders kursus, men grundskolens varighed er fire måneder, og der er mulighed for at fortsætte i yderligere fire måneder, men med de fire måneders grundskole, kan en elev blive indskrevet ved et universitet. Vil han uddannes, så han kan rejse hjem og være tysklærer, kræves der kursus på tyve måneder.

Af det øvrige program for kurset havde jeg især glæde af den række forelæsninger, professor Helmut Motekat fra Münchens universitet holdt over moderne tysk litteratur. Han beskæftigede sig med navne som Wolfgang Borchert, Heinrich Böll og Gert Gaiser, og af disse tre tog han navnlig Heinrich Böll, både fordi han er fremragende i den skriveform, der kaldes »Kurzgeschichte«, den korte novelle, hvor han viser sin mesterlige evne til kunstnerisk opbygning, og fordi han i sine romaner behandler den menneskelige skæbne ud af en ægte menneskelig og kristelig indstilling. Böll anvender alle moderne fortælletekniske muligheder for at udtrykke sine meninger. Hans bøger ventes altid med en vis spænding, fordi der i dem ligger en direkte eller indirekte kritik af samfundet og den tyske borger. Böll øver sin kritik ud fra den kendsgerning, at mange mennesker i trediverne var nazister og nu er »gode demokrater«. Dette kommer navnlig frem i hans sidste bog »Billard klokken halv ti«. — En endnu krassere kritik af vor tid påviste professoren i Gert Gai-

sers bog »Skibet i bjerget«, hvori det hedder: Folket er for hurtigt blevet sundt igen, den vesttyske borger kan kritiseres, fordi nøden og pinen alt for hurtigt er blevet glemt.

Goethe-Instituttet betragter som en af sine opgaver, at give kursusdeltagere så reelt og virkelighedsnært et billede af deres land og folk, som vel muligt, og ved at skaffe talere og lærere, der behandler spørgsmålene på nøgtern og saglig måde, ved virksomhedsbesøg og ekskursioner skulle der for deltagerne være mulighed for selv at skabe sig indsigt i og ud fra egen vurdering tage stilling til spørgsmålene. Den sidste dag vi var i München besteg chefredaktøren for »Süddeutsche Zeitung«, Immanuel Birnbaum, talerstolen og talte til os om emnet »Tysklands stilling i nutidens verdenspolitiske modsætninger«. Selv om dette dagligt bliver behandlet i pressen, var det på sin plads at få en samlet vurdering givet af en, der daglig er med til at ridse problemerne op og lægge op til den stillingtagen, som må til i spørgsmålet om det delte Tyskland og Berlin. Der var ikke pessimisme eller resignation i hans tale, men han nævnte til slut, man måske måtte se i øjnene, at østgrænsen blev Oder-Neisse, og at der i mange år endnu blev tale om en deling af landet som den i øjeblikket værende, ja måske så man om nogle år i sproglig henseende kunne tale om et særlig østtysk sprog, som man nu har østrigsk, tysk og svejtsertysk.

Chefredaktøren foredrag blev en god optakt til vor studietur til Berlin. Vi havde her lejlighed til at være det berlinske senats gæster, at aflægge besøg i ministeriet for fællestyske anliggender og i flygtningelejren Marienfelde. Alle tre steder blev vi vel modtaget, og embedsmænd gav os fyldige beretninger, som kom til yderligere at belyse de problemer, som redaktør Birnbaum havde trukket frem for os. Sammen med de rundture, vi foretog i Vest- og Øst-Berlin, dels med fører, dels på egen hånd, gav det os efterhånden et billede af den vanskelige situation, man står i med hensyn til Berlin. Men for mig blev det samtidig klarere, at godt nok er det i første række berlinernes og tyskernes hovedpine, men også, at det ikke er et lokalt anliggende. Hvad der ved ubesindighed eller nervøsitet kan tænde bål i Berlin, kan få lige så alvorlige følger for os.

Johan Stendevad.

Minder fra Tønder

Viceskoleinspektør Otto Helkiær nedskrev efter sin afgang fra embedet nogle erindringer fra sin tid i Tønder, beregnet til læsning for gode venner. Årsskriftet har fået lov til at bringe nedenstående uddrag, som vi mener vil interessere mange af de gamle elever.

Jeg så Tønder første gang en af de første dage i juni 1921. Det var en dejlig forårsdag med strålende solskin; de grønne træer og den blinkende å gav mig straks den fornemmelse: her er godt at være! Magen til skoleplads havde jeg aldrig set – og det findes vist heller ikke!

Også livet indenfor murene var betagende. Der var en egen stemning over det hele. Man følte sig både velkommen og veltilpas. Jeg fik oven i købet lejlighed til at vikariere et par timer for mag. Rahr, som dengang havde timer i øvelsesskolen. Hvad jeg foretog mig i dem, husker jeg ikke; men jeg befandt mig godt. Her kunne jeg godt tænke mig at få mit fremtidige arbejde. Og det var netop det, der var meningen med mit besøg.

Et par måneder før havde jeg på Jonstrup haft besøg af Novrup. Han fortalte mig, at de havde brug for en lærer ved øvelsesskolen i Tønder – om det ikke var noget for mig? – Det var det ikke. Jeg glædede mig til at tage afsked med seminaret og komme hjem til København og i gang med arbejdet. Det havde aldrig så meget som strejfet mine tanker, at jeg ikke skulle være lærer i København. Og så Tønder! Hvad skulle jeg dog der? Jeg vidste dårligt nok, hvor Tønder lå. – Og desuden – komme lige fra seminariet til en øvelsesskole og undervise i praktik – det syntes mig at være en tåbelig idé.

Sidst i maj var jeg endelig færdig med seminariets ørkenvandring, og med eksamensbeviset i lommen rejste jeg hjem til København for at tilbyde dem min værdifulde assistance. – Jeg fik den besked fra viceskoledirektøren: Hvis De har nogensomhelst chance et andet sted, så skal De tage imod den. Vi tager kun een vikar ad gangen og kun, når det er strengt nødvendigt. – Jeg gik hjem og skrev til Nov-

rup, om jeg måtte komme og tale med ham om sagerne – og jeg fik omgående svar: Kom endelig! – Jeg kom – og så – og blev overvundet.

Den 20. august kom jeg til Tønder med 5-toget og havde så een dag til at blive klar over, hvordan arbejdet lå. – Jeg fik den besked: De skal have 7. klasse med ca. 40 elever, hvoraf de fleste er over skolepligtig alder. Det der skal bestilles i den klasse må læreren gøre, for børnene gider ikke. –

Det var lyse udsigter for en begynder! Og virkeligheden svarede fuldstændig til ordene. Det blev et drøjt år! – Jeg havde i denne klasse: dansk, regning, skrivning, religion, historie og geografi – og sled som – jeg havde nær skrevet en lille hest – men den sammenligning duer ikke; det skulle da være en læsehest, for jeg måtte læse og læse. Jeg opdagede, at det, vi på seminariet havde maset med for at få eksamen, praktisk talt var uanvendeligt til undervisningsbrug. Jeg har aldrig kunnet tilgive seminariet, at det havde spildt 3 værdifulde ungdomsår for mig med ørkesløst terperi i stedet for at uddanne mig til lærer! Dette være sagt i ramme alvor!!

Altså: jeg sled! 6 timer hver formiddag med at prøve på at interessere de unge mennesker i noget af dette; *lære* dem det opgav jeg på forhånd. Når jeg kom hjem om middagen, var jeg så træt, at jeg faldt om på værtindens umagelige sofa og overvejede, om jeg ikke skulle opgive dette – jeg egnede mig vist ikke til lærergerningen. – En enkelt gang hændte det, at det i en time lykkedes mig at interessere drengene – så var pigerne dobbelt uinteresserede. Og omvendt! – Der var dog to ting, som efterhånden lykkedes. Det ene var skrivning, det fag, som jeg følte mig allermest usikker overfor. – Det andet var oplæsningstimerne. Jeg har lige fra min skoletid været bidt af en gal oplæser. – En dag kom forstander Albeck, netop som jeg ville til at gå ind i klassen – han ville gerne overvære timen. Da han fik at vide, at jeg skulle læse et afsnit af Oehlenschlägers »Aladdin«, sagde han: Så går jeg om lidt; men De skal ikke lade Dem forstyrre. – Han blev hele timen – ikke for at høre Aladdin, men for at se på børnene, og bagefter sagde han: Det har De rigtignok glæde af.

– Der var i det hele taget meget, der kunne tage pippet fra en i det år. Når jeg trods alt blev, skyldes det to ting: 1) at der i min natur er noget, der gør modstand mod forandringer; jeg kan ikke forstå dem, der stadig skal prøve noget nyt, – 2) at der over hele livet på seminariet og i Tønder var noget, som betog mig. Man blev godt modtaget både af kollegerne og hvem man ellers traf sammen med i

byen. Jeg har aldrig kunnet forstå de folk nordfra, fra »det gamle land«, der hævdede, at vi »rigsdanske« ikke blev rigtig anerkendt af de indfødte. Det har jeg aldrig mærket – jeg er måske for hårdhudet.

– Et af de stærkeste udtryk for glæden over genforeningen fik jeg på den første seminarieudflugt i efteråret 1921. Turen gik kun til Visby, men var alligevel en to dages tur. Sammen med Novrup var jeg om natten indkvarteret hos Hans Danielsen i Gerup – for første gang havde jeg den oplevelse at være gæst i et sønderjysk hjem. Om aftenen var vi sammen med befolkningen i forsamlingshuset. Jeg havde aldrig oplevet noget lignende. Naturligvis husker jeg intet af, hvad der blev sagt – men stemningen! den glemmer jeg aldrig. Jeg sad på en umagelig bænk uden rygstød, men efterhånden havde jeg en følelse af, at jeg snarere svævede end sad. Tilsidst *måtte* jeg op at tale – jeg *kunne* ikke lade være. Jeg gad vidst, hvad jeg egentlig sagde. – Efter festen gik vi til stationen, hvor vi måtte vente på toget (jeg synes, togene altid var forsinket den gang; hvor mange timer har man ikke tilbragt på Tinglev station?) Men den aften var ventetiden ikke lang; stemningen var stor – og vi legede sanglege på den mørke perron.

– En morgen i foråret 1922, da vi mødte på skolen, fik vi at vide, at kongen ville komme i løbet af formiddagen. Børnene belv sendt hjem at tage deres fine tøj på – og komme igen så hurtigt som muligt.

Det trak temmelig længe ud, – majestæten var blevet forsinket. Ventetiden gik med at indøve ceremoniellet, så vi kunne modtage hs. maj. med manér. Børnene blev anbragt i to rækker fra lågen ved Østergade hen til sem.s hovedindgang. Så fik de lov at løbe hen på legepladsen – for lidt efter igen at finde deres plads i en fart. Vi prøvede nogle gange, så klappede det fint. Men kongen kom stadig ikke. Omsider blev vi enige om at gå i klasserne og synge eller lege, men næppe var vi der, så ringede klokken – og så af sted igen. Nu blev det nok alvor. Spændingen stor. Pludselig blev der røre ved lågen – alle strakte hals for at se majestæten – da hørte man en klar barnestemme i stor begejstring: Det er min far! – og så kom fotograf Seemann ind ad lågen.

Endelig kom kongen i sin sædvanlig prunkløse – og unægtelig også noget støvede uniform – de kørte jo i åben bil. Børnene var noget skuffede – sådan skulle en konge da ikke se ud. De var meget mere optaget af amtmanden med det meget guldstads på. Men alligevel var de stolte, hvis enten de selv eller deres lærer fik et kongeligt håndtryk.

Da modtagelsesceremonien var overstået, gik vi i klasserne, og kongen gik rundt og så på sagerne. Min 7. klasse var til april blevet reduceret 1/2 halv snes stykker, og vi havde klasseværelse i Brahms tidligere kontor. Børnene var lidt sure over, at kongen ikke havde hilst på *deres* lærer; men jeg fortalte dem, at vi havde så tit hilst på hinanden i København. Den forklaring troede de ikke rigtig på. – Pludselig gik døren op, og kongen trådte ind med så meget af følget, som der kunne blive plads til. – Og så fik jeg mit kongelige håndtryk. Senere fik jeg at vide, at kongen havde sagt: Hvad er der inde bag den store dør? – Der var ikke ret meget.

– Blandt de morsomte minder fra skolen er skolesedlerne. Jeg plukker nogle stykker ud af samlingen og gengiver dem med de respektive forfatteres retskrivning – dog uden forfatterens navne:

Vi har oversaut os. – Vekuren er i styker.

På grund af Jenses fraværelse skyldes en Bolling på Enden.

Herr Lærer – Da Werner var hjemme i lørdags var Grunden den at han havde en slem Byld som der gik Huld på og jeg var derfor bang for at der skulle komme Kulde til. Nu er den bedre og møder derfor i Dag i Skolen.

Da ich mich mit Walter bemüth habe, ihn das »Dividieren« zu erlernen, aber leider den gewünschten Erfolg nicht hatte, habe ich ihn verboten sein Heimarbeit in Rechnen zu machen. –

Her slutter disse personlige erindringer fra Tønder – spredte og tilfældige, som de jo må blive, når man ikke har andet end sin hukommelse at bygge dem på. En del af det vil vel se anderledes ud set med andre øjne, men sådan erindrer jeg altså dem. –

Otto Helkiær.

ÅRETS ALPETUR

Atter i år førte Meesenburg sine liniehold ud på en interessant rejse. Målet var denne gang alpelandet. Vi havde i lang tid snakket frem og tilbage om en tur, men først ved et møde for en udvalgt skare dagen efter dimissionsfesten tog planen konkret form. Rejsen blev her planlagt i nærmere enkeltheder; men vi vil ikke trætte læserne med detailler og derfor indskrænke os til at fortælle, at vi besluttede at starte den 12. august i to rugbrød – uden leder. Sidstnævnte skulle vi så finde i Schweiz efter en opgiven adresse.

Vi springer nu frem til starten den 12. august. Som fortalt fyldte vi to rugbrød – det var linieholdet fra både S 4 og studenterklassen. Rejsens mål var Guttannen i Sydschweiz, og turen skulle gøres i et stræk, så der var tre chauffører på hver vogn – mere eller mindre urutinerede. Hamburgerne missede lidt med øjnene, da de på vej til arbejde så et dansk rugbrød komme brasende gennem byen uden at tage hensyn til færdselsregler eller til noget levende kryb. Den ene af vognene kunne ikke rigtig vænne sig til autobanen, og først efter et lille uheld ved Darmstadt, hvor vi fik gaskablet udskiftet, kom der mere liv i den.

Omsider nåede vi ind i Schweiz og skulle så søge at finde Meesenburg efter den opgivne adresse. Han havde gemt sig godt i en lille landsby, der som tidligere nævnt hed Guttannen, i Haslidalen, hvor Aare løber igennem .

I landsbyen blev vi hurtigt midtpunktet, vore tre vogne skilte sig ud fra det ellers så idylliske bybillede, og vi selv afgav meget stof til samtale for den lokale befolkning. Hver en bevægelse, vi gjorde, blev diskuteret, og man var vist ikke kede af at have os i landsbyen. Indlogeringen blev ordnet således, at vi beslagde det meste af en bondegård plus et par værelser. Pigerne var delt i to hold til madlavning, og vi var delt i to hold til opvasken. Maden var vel tilberedt hver eneste dag, og der faldt rosende ord om opvaskeholdene.

Nå, vi skulle ikke gå og drysse i Guttannen, men skulle ud på tur. Den første gik ad den gamle sti op mod Grimselpasset. Et stykke

oppe krydsede den nye landevej, og turen gik opad dalens nordvendte skråning til en opdæmmet sø – Gelmer see. På vejen ned blev sti og vej forladt, og det gik ned over uvejsomt terræn. Pludselig stod vi over for en spalte, som selv alpegederne ville være veget tilbage for, men vi veg ikke. Med de mest akrobatiske krumspring

Vi og bilerne trænger til et hvil i Sydtyskland.

lykkedes det den lille udvalgte skare at forcere spalten, nogle af pigerne var ganske vist meget betænkelige, men ned kom vi da. For at gennemføre næste dags tur måtte chaufføren underskrive en hjemmel om, at han kørte på eget ansvar. Turen gik til Oberaar-gletscheren. Det så også helt livsfarligt ud. På den ene side havde vi den stejle klippevæg, og til den anden side afgrunden med Grimselsee. Da vi nåede frem beså vi gletscheren og hyggede os derpå med dejlige grogger på Grimsel-hospizet.

Da den første regnvejrsdag indtraf i Guttannen, fik Meesenburg den ide, at vi skulle drage sydover til Italien (alle indvilligede). De tre vogne startede tidligt på formiddagen i regnvejr. Turen gik over Grimselpasset, derefter fulgte vi Rhonedalen til Brig, og derfra op over Simplonpasset med byen Borca som mål. Vejret var nu blevet

strålende, og vi besluttede os da til at holde et middagshvil. Med mange fagter og gebærder fik vi bestilt en flaske Vino Blanco.

En hyggelig gammel borgruin blev vores natlogi, d. v. s. for mændene, pigerne lå i bilerne. Det bør dog omtales, at vi fik alle tiders middag, før vi gik til køjs. Menuen bestod af »spaghetti mit

Alpehytten på Tierbergli (2823 m).

fleisch«. Vi kom ind i en stor sal med mange velklædte borgere ved små borde. Her stod vi, iført anorakker, gummisko og cowboybukser, men til italienernes ros skal det siges, at det var der ingen, der tog anstød af. Så begyndte middagen, som blev serveret af venlige damer. Hvor mange retter der var, huskes ikke, men det smagte pragtfuldt. En enkelt spiste også for meget; man traf senere vedkommende på et lille italiensk hus, som iøvrigt er et studium værd i sig selv. Hele gildet kostede ca. 17000 lire. Om aftenen gik vi på bar, hvor én drak fir-dobbelt whisky i den tro, at det var sodavand.

Næste dag tog vi på Monte Rosa med svævebane. Et sted i ødemarken spiste vi nudelsuppe i en hytte. Vi forlod da Italien med mange dejlige minder og et vidunderligt vejr, men så snart vi nåede Schweiz begyndte en snestorm, som kun kendes her i landet fra de værste vintre, og det er mange år siden, vi havde dem. Især var

det galt på Grimselpasset. Vi skubbede bilerne, sprang på i farten og meget andet. Et par piger overnattede også på Grimsel-hospizet, da det over radioen var blevet meddelt, at passage af passet var meget farlig. Bortset fra disse piger nåede resten dog ned til Guttannen, hvor fru Meesenburg modtog sin mand og os med rødvinsgrogger, og ih hvor vi trængte til dem. Omtalte piger blev hentet næste dag.

Som omtalt havde vi aflagt besøg ved Oberaar-gletscheren, og selvfølgelig måtte vi også en tur til Unteraar-gletscheren ved Grimsel see. Den var ikke nær så flot som Oberaar, havde slet ikke den samme blålig-hvide farve, som man forbinder med en gletscher. Afstanden derud til var ellers lang nok, hvad vi især fik at mærke på tilbagevejen. Ude ved gletscheren indtraf nemlig det eneste uheld med legemsskade til følge, vi havde på hele turen. En af pigerne, som ellers sprang rundt på klipperne som en lille lækat, var så uheldig at forstuve sin ene fod, og hun måtte bæres de 5–6 km tilbage til Grimsel-hospitz. Selvfølgelig kappedes vi alle om at få lov til at bære – også inden vi fik at vide, at trækdyrene ville blive trakteret med grog, når vi kom tilbage til hospizet.

Den tur, som vi uden tvivl vil huske længst, er turen op til Tierbergli-hytten. Vi startede fra Guttannen en formiddag og kørte gennem Innerkirchen op mod Sustenpasset. Bilerne blev parkeret ved hotel Steingletscher (1860 m). Herfra udgik så vor ekspedition, efter at de sædvanlige småindkøb af postkort og diverse andre ting var besørget i den dérværende kiosk. De første kilometer blev tilbagelagt i fint tempo ad en sti så jævn som en sti i Schweiz nu kan være. Efterhånden blev terrænnet mere uvejsomt, og den gode sti, som vi før havde frydet os over, forsvandt lidt efter lidt og bestod til sidst kun af de røde mærker, som man med passende mellemrum havde malet på klippestykkerne. Det blev efterhånden temmelig anstrengende og krævende at komme videre fremad og opad, hvad der også snart mærkedes på antallet af deltagere. Af de startende lykkedes det kun for ca. halvdelen at kæmpe sig op til den alpehytte, som var turens mål. Selve opholdet i og ved Tierberglihytten var til fulde belønning nok for alle de anstrengelser, turen opad havde kostet. Solen skinnede dejligt fra en skyfri himmel, og vi tog os et hvil på en times tid, hvor vi kunne nyde den ægte højfjeldssol i 2823 meters højde. Efter at have skyllet vore medbragte madpakker ned med lidt smeltet sne, tog vi hytten nærmere i øjesyn. Hytten ejes af

S. A. C. (den schweiziske alpeklup), som ejer en mængde hytter af ganske tilsvarende art spredt ud over det schweiziske landskab. Disse hytter er aldrig aflåsede, men kan til enhver tid tjene som overnatningssteder for trætte bjergvandrere. I en stor blikkasse fandtes en hel del proviant, som dog kun måtte anvendes i yderste nødstil-

Vor landsby, Guttannen, set fra dalskråningen.

fælde, da nye forsyninger jo kun kan fremskaffes ad luftvejen eller transporteres derop af andre bjergbestigere.

Havde turen op til Tierbergli-hytten krævet anstrengelser og en hel del tid, foregik nedturen til gengæld på en ganske anderledes hurtig og behagelig måde. Fra hytten havde vi set nogle store sneflader, som skrånede så dejligt nedad. Vi kravlede over til toppen af dem og begyndte nedturen, som foregik i hurtigt glidetempo på hælene – eller på halen, alt efter hvor god balanceevnen var. Halvvejs nede vinkede vi til tre bjergbestigere, som iført tunge bjergstøvler og medbringende hver sin bjerghakke stirrede så mærkeligt på den lille flok danskere, som kom kurende ned ad den stejle sneflade.

Ved hotel Steingletscher genså vi dem, som var vendt om på halvvejen. De havde fordrevet ventetiden med et par grogger og havde derfor ikke lidt nogen nød. Efter at flokken fra Tierbergli også

havde gjort et lille ophold ved hotellet, kørte vi tilbage til Guttannen, hvor vi straks gik i gang med forberedelserne til middagsmaden.

Desværre svandt tiden alt for hurtigt, og en dag var det så hjemturen, vi skulle i gang med. Vi stod op allerede kl. 6 om morgenen, og kl. 8 var alt pakket på bilerne. Den eneste trøst, vi havde til hinanden, da vi kørte fra Guttannen, var, at vi måske engang ad åre kunne komme tilbage.

Turen hjem gik glat uden uheld. Vi standsede et par gange undervejs for at spise eller drikke kaffe, men alligevel blev de ca. 1200 km tilbagelagt på 28 timer.

Foruden alle de dejlige ture, vi var på, lærte vi en bunke geografi og alpebotanik, hvad der jo var turens egentlige formål. Vi kiggede på gletschere, erosionsformer, aflejringsfænomener, plantevækst o. m. a. Vi studerede de kunstigt opdæmmede søer, beundrede de fantastiske dæmningsværker og aflagde besøg i bjergets indre, hvor man har sprængt plads til kraftværkerne. Sidst men ikke mindst så vi, hvorledes tilværelsen former sig i en schweizisk bjerglandsby med alle de problemer, det ujævne terræn medfører.

Alle disse ting kan man dog få nærmere og meget bedre oplysning om, hvis man henvender sig til vores fortrinlige leder på turen: MEESENBURG.

Verner Schou. Børge Kronborg Christensen. Jørgen Greve.

†

MINDEORD

Med en lille måneds mellemrum døde i foråret 1961 fru Vita Schrøder og fhv. seminarielærer Olav Schrøder. Med dem er to af seminariets gode venner og medarbejdere gået bort. De kom i deres bedste alder til Tønder i 1920 og var med til at præge institutionen med det gode danske præg, som seminariet gerne skulle have og da også fik. Olav Schrøder medbragte sin faglige dygtighed fra sin uddannelse bl. a. ved gymnastikinstituttet i Stockholm og et mangeårigt virke ved seminariet i Odense. Men gennem sin opvækst på Askov højskole og sin ungdoms deltagelse i folkeligt ungdomsarbejde var han klar over, at der skulle mere til for de unge lærere end faglig dygtiggørelse, og han var utrættelig til både på seminariet og i vide kredse i landsdelen til ved ildnende tale og munter vejledning i sanglege og anden skæmt at kalde på de kræfter, der kunne støtte et frodigt folkeligt arbejde fremover.

I det sidste havde han en god støtte i sin hustru. Mange af de gamle elever fra tyverne husker fru Schrøder, man kunne gå til om hjælp, hvad enten det gjaldt klavermusik til en lille svingom eller råd og vejledning med kostumer til julekomedien. I Tønder læse- og ungdomsforening og Tønder sangkor var de i årene efter genforeningen blandt de bærende kræfter, og de fulgte senere deres gamle elever og venner med hjertelig interesse, ikke mindst når disse gik videre i et lignende arbejde.

Gennem årene fik et stort antal af seminariets elever et tilholdssted i det schrøderske hjem, hvor der altid var musik og sang og plads for en munter spøg, men også for en samtale om livets dybeste spørgsmål. Særlig denne gruppe, men også eleverne fra den første danske tid i almindelighed, vil bevare mindet om Vita og Olav Schrøder i taknemlig erindring.

OBS.

Den nationale udvikling i Åbenrå 1800-1850

af *G. Japsen* — Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 23 — Tønder 1961

Den historiske aktivitet har i mange år været livlig blandt lærerne på Tønder seminarium. Navne som Claus Eskildsen, Niels Møller, Morten Bredsdorff og i de senere år Asger Nyholm og Sigurd Schoubye vil kunne bekræfte påstanden. Omtrent samtidig med sidstnævntes doktordisputats forelå cand. mag. G. Japsens bog om den nationale udvikling i Åbenrå 1800—1850. Og lad det blive sagt straks — uden nogen form for »lokalpatriotisme« — dette værk, som bygger på et utroligt flittigt og grundigt studium af hovedsageligt utrykte kilder, kan vanskeligt påskønnes nok. Der er her givet enhver, som for alvor er interesseret i den nationale udvikling i Sønderjylland et forbilledligt hjælpemiddel. Ikke mindst nu, hvor vi står overfor en epoke fuld af spænding ved Danmarks tilslutning til fællesmarkedet, har bogen sin værdi ved at pege på vigtige faktorer, som i givet fald kan få skæbnesvanger betydning for folk i et grænseland. Japsen giver os et levende billede af Åbenrås borgere i halvdelen af forrige århundrede og gennem den brogede mangfoldighed af dokumentarisk stof glimter det gang på gang af liv. Japsen vakte allerede opmærksomhed i historisk interesserede kredse ved sin nøgterne og utraditionelle fremstilling af Åbenrå bys historie 1850—64 i »Sønderjyske Årbøger« 1935 og 1943. Man blev da klar over, at man stod overfor en tro discipel af den »Arupske skole«, som vil forklare menneskets historie ud fra dets særlige milieu — den menneskelige økonomi, og som hævder, at vort materielle liv, vor produktion af livsfornødenheder, er det grundlæggende og at samfund og kultur er en overbygning på dette grundlag. Japsen afviser den gamle romantiske opfattelse, der har behersket næsten hele den danske litteratur om den nationale udvikling i Sønderjylland og påviser dygtigt, hvor stor en rolle de økonomiske forbindelser både nord- og sydpå spillede. Bogen er et forfriskende indslag i den rige litteratur om sønderjysk historie. *J. L.*

Vor nye doktor

Så fik seminariet igen sin doktor nr. 2. Efter dr. Niels Møllers afgang har rektor Nyholm været alene om titlen, men nu har magister Sigurd Schoubye ved disputats på Århus universitet erhvervet sig den philosofiske doktorgrad for afhandlingen »Guldsmedehåndværket i Tønder og Tønderegnen 1550–1900«. Afhandlingen har fremkaldt meget rosende omtale, ligesom også selve doktorhandlingen gav udtryk for anerkendelse af hr. Schoubyes dygtige og banebrydende arbejde. Dertil kommer, at den meget smukt udstyrede bog har haft stor salgssucces, idet Historisk Samfund for Sønderjylland, der ugiver den, har meldt »alt udsolgt«.

Til lykke!

Fra kassereren og ekspeditionen

Efter aftale med formanden forsøger vi i år en anden udsendelses- og opkrævningsform, idet årsskriftet sendes på giroopkrævning med beløbet 5 kr. Den ekstra krone går for størstedelen til den forøgede porto, men man skulle kunne undgå rykkerbreve og senere opkrævninger, og medlemmerne under sikkert kassereren denne lille lettelse, ikke? Tak!

Der vedlægges spørgeskema til skriftet om Tønder-elever, der skulle udkomme i september 1963. Skulle enkelte, der allerede *har* fået skemaet og indsende det, få et igen, bedes man venligst tilgive mig. Jeg vil se at undgå det så vidt gørligt. Man skal altså ikke sende skema ind to gange.

Venlig hilsen
Erik Larsen.

Vore 25 års jubilarer

Andreas A. Adolph, dim. 1936, et års studieophold i Hamborg, gift 1938, lærer i Sønderjylland indtil sommeren 1939. Flyttet til København og siden virket i Københavns skolevæsen. Ansat april 1941 ved Øresundsvejens kommuneskole, overlærer samme sted, lærerrådets formand. Arbejde uden for skoletiden: ca. 10 års undervisning i den komm. aftenskole, siden 1943 ansat ved Søværnets Fenrikskole.

Kurt Th. Behrens, dim. 1936, halvårskursus i Hamborg, 1937 enelærer ved Arnum tyske privatskole, 1939 aftjent værnepligten i København og senere enelærer ved Hovslund komm. skole, 1940 fast ansat i Hovslund og gift med Meta Friedrichsen, Kværs. 1944 lærer ved Sønderborg kommunale skolevæsen. 1947 vandrelærer. 1953 enelærer ved Jejsing tyske privatskole. 1957 lærer ved Aabenraa tyske privatskole og gymnasium.

Signe Bertelsen, dim. 1936, lærerinde på Bramminge efterskole samme år. Derefter vinterlærerinde i Brejning kommune. Årskursus på Statens lærerhøjskole 38 og 39. I 4 år timelærerinde i Holstebro. Siden 1943 lærerinde i Sæby.

Jørgen Birk, dim. 1936, vikariater i Rens, Gjerndrup, Sdr. Nærå fri- og efterskole. 1938 lærer på Flakkebjerg ungdomshjem, 1939 lærer på skolehjemmet Holsteins Minde, 1942 førstelærer ved Københavns kommunes optagelseshjem »Folehavehøj« i Vedbæk. 1943 forstander ved fritidshjemmet »Lykkebo«, Valby. 1946 enelærer ved Krummerup skole og 1936 førstelærer samme sted. 1943 gift med Tenna Jessen, Varde. 1946 sløjdlærereksamen. 1953—59 provinsårskursus i engelsk og tysk. 1947 lærer ved Fuglebjerg tekniske skole, 1952 forstander ved Fuglebjerg handelsskole. Forskellige kommunale tillidshverv.

Børge Oskar Borgaa, dim. 1936, vikar i Aalborg, Stubbæk, Frøslev-Padborg 1936—37, lærer ved Sct. Jørgens skole i Sønderborg 1937—45, lærer ved Duborg-skolen i Flensborg 1954—54, udvist på grund af et læserbrev i »Information«. Lærer i Åbenrå siden 1954, overlærer samme sted 1960. Stifter og æresmedlem af Flensborg danske skakklub, sekretær i Dansk Skak Union, mesterspiller, leder af skolernes skakturnering, redigerer »Sønderjyden«s skakrubrik, oversat og bearbejdet en hollandsk lærebog i skak. Startet Åbenrå Cricketklub (ingen oplysninger indsendt).

Gunnar Elmer, dim. 1936, løs vikar i København, 1939 ansat i København, 1952 flyttet til Lyngby-Taarbæk, skolebibliotekar. Årskursus fra lærerhøjskolen i zoologi, botanik, geografi og geologi samt biblioteksskursus. Sløjdlærereksamen 1940, kursus i metalsløjd samt kursus i svensk sløjd fra Nääs. Gift 1938 med Anna Foged Dahl, Bode.

Gustav Hedegaard, dim. 1936, årskursus i Hamborg, 1937 vikar ved skolens tyske afdeling i Ny-Frederikskog, 1939 vikar og senere fast ansat ved Sønderborg kommunale skolevæsen — fra 1944 ansat efter lønningslovens § 35. Gift 1939 med Elisabeth Jensen, Lægan pr. Tønder. 1945—47 i Fårhus. Fra 1947 til 1960 ansat i en kemisk-teknisk virksomhed som bogholder, prokurist og senere forretningsfører. Fra oktober 1960 overlærer ved den tyske private mellem- og realskole i Tinglev.

Edith Horst, dim. 1936, samme år lærerinde ved Svinninge realskole på Sjælland. Fra 1937 til 1940 lærerinde ved Tønder øvelsesskole. 1940 gift med direktør, bogtrykker Erling Fuglsang, Kolding.

Arne Hou, dim. 1930, og straks vikar på Landerupgård drengehjem. 1937 vikar ved Frøslev-Padborg skole. 1937 timelærer samme sted og fast ansat 1938 indtil 1946, da en stilling under Dansk skoleforening tiltrådtes (Ellehoved). 1948 skoleleder i Humtrup. 1950—57 kommunelærer i Åbenrå. 1957 atter skoleleder i Humtrup. Kursus i matematik, tegning, historie, gymnastik, dansk litteratur og sløjd. For tiden medlem af F.D.F.s sydslesvigudvalg og hytteinspektør for »Trenehytten«. Næstformand i Sydslesvigske danske ungdomsforeninger, og medlem af Sydslesvigsk forenings kulturudvalg. 1937 gift med Grethe Jensen, Aalborg.

Frode Paaboel, dim. 1936, vikar i Sønderborg og Vestjylland, 1941 enelærer i Outrup pr. Bahl, 1957 førstelærer i Rindby, Fanø. (ingen oplysninger indsendt).

Lydia Jørgensen, dim. 1936, ansat ved Ulkebøl skole siden 1944.

Kamma Kronborg, dim. 1936, været lærerinde i Adsbøl pr. Gråsten, 1945 årskursus på Danmarks lærerhøjskole, 1946 lærerinde i Sønderborg, 1948 lærerinde i Ravnebjerg ved Odense. (ingen oplysninger indsendt).

Klara Lester, dim. 1936, har i en årrække været lærerinde i Frederikssund, gift med slagteridirektør Hauschildt, Silkeborg. (ingen oplysninger indsendt).

Esben Matthiesen, dim. 1936, derefter lærer ved Nordborg efterskole, senere lærer i Lund, Burkal sogn. 1946 førstelærer i Jejsing ved Tønder. (ingen oplysninger indsendt).

Agnete Nielsen, dim. 1936, vikar flere steder, bl. a. i Gram og Tønder. 1937 timelærerinde i Varde. 1939—40 årskursus i husgerning. 1942 fast ansat og gift med møbelsnedkermester Valdemar Pedersen. 1946 søgt afsked, men 1950 genansat og nu overlærer i Varde.

Albert Petersen, dim. 1936. Har i en årrække været lærer i Varnæs, og er nu førstelærer i Vedsted, Haderslev amt. (ingen oplysninger indsendt).

Artur Pedersen, dim. 1936 og derefter lærer på Nordborg Slots Efterskole. 1939 vikar i Bajstrup og senere enelærer samme sted. 1944 enelærer i Ragebøl, Dybbø sogn. 1954 kommunelærer i Haderslev og 1957 overlærer samme sted. Underviser i handelsskolen. Årskursus i dansk samt deltaget i mange kortere kurser.

Hans Jørgen Petersen, dim. 1936 og derefter årsvikar i St. Jyndevad. 1937 til 1944 aspirant og senere lærer i Sdr. Hygum. 1945 førstelærer og organist i Sdr. Hygum. 1943 kursus i læsestuearbejde, 1944 sløjdlærereksamen, 1953 årskursus i engelsk, 1956 sognebibliotekarkursus, 1959 årskursus i tysk. 1937 gift med Rigmor Skov. 1953–58 kasserer i Rødding-Gram lærerkred. Siden 1957 formand for Haderslev centralbiblioteks amtskreds og siden 1955 medlem af lærerudvalget for »Kronprinsesse Ingrids Feriehjem«.

Mikkel B. Præstiin, dim. 1936 har i en årrække været førstelærer og organist i Arrild. Regnskabsfører i brugsforeningen. (ingen oplysninger indsendt).

Margrethe Nissen, dim. 1936, været timelærerinde i Toftlund. 1940 timelærerinde ved øvelsesskolen i Tønder, 1945 fast ansat og 1958 overlærer samme sted. (ingen oplysninger indsendt).

Wilhelm Stäcker, dim. 1936 og samme år årskursus i tysk i Hamborg. 1937 enelærer i tysk privatskole i Guderup. 1940 II tysk lærereksamen. 1944 gift med børnehavelærerinde Meta Clausen, Uge. 1942 indkaldt til tysk krigstjeneste i Rusland. 1947 førstelærer i Hillerup, kreds Flensborg. Fra 1951 førstelærer i Rabenholz, Gelting, Angeln.

Ejnar J. Svane, dim. 1936 og samme år statsskolelærer på Hirsholmene. 1938 til 1951 lærer ved Møgeltønder centralskole — afbrudt af militærindkaldelse. 1951 førstelærer og degn i Vrigsted, Vejle amt. 1952 gift med sygeplejerske Elisabeth, Jejsing. 1959 førstelærer ved Aller skole, Haderslev amt.

Thomas H. Søgaard, dim. 1936 og samme år vikar i Skærbæk, derefter vinterlærer i Lindknud, soldat i Haderslev sommeren 1937, vinterlærer i Lindknud igen indtil 1938 derefter lærer ved Skanderup friskole pr. Lunderskov. 1940 førstelærer i Lyne pr. Ølgod. 1956 lærer ved Ikast folke- og realskole. 1958 førstelærer i Skærlund pr. Brande. 1960 førstelærer i Lønstrup. 1938 gift med Ingfred Sloth.

Ingrid H. Vernersen, nu gift Østergaard, dim. 1936. Vikar og timelærerinde i Århus 1936 til 1940. Nu ansat i København som overlærer. Årskursus i engelsk.

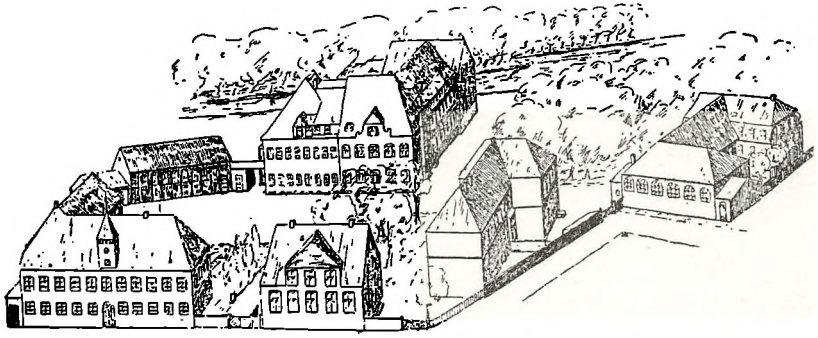

Året rundt...

2.–4. september:

Besøg af 2. studenterklasse fra Hamar seminarium under ledelse af lektor Eikli. Fredag den 2. deltager de i seminariets mimsefest. Lørdag forskellige ekskursioner.

3. september:

Seminariet deltager i sportsstævnet i Esbjerg.

22.–27. september:

2. klasse på ekskursion til Bornholm under ledelse af sem. adj. Meesenburg.

23. september:

Foredrag i elevforeningen af redaktør, mag. art. Emil Frederiksen om H. C. Andersen.

7. oktober:

Foredrag i elevforeningen af pastor Borchsenius om »Israel«.

10.–13. oktober:

Pædagogisk vandreudstilling på seminariet for amtets lærere.

10. oktober:

Besøg og gymnastikopvisning på seminariet af kvindelige elever fra Brejninge.

12.–15. oktober:

Ekskursion af 3. og 4. klasse til København.

31. oktober:

Af konsul Böthling, Åbenrå, boggave fra Den vesttyske forbundsstat.

5. november:

Underholdning i eleveforeningen ved 2. klasse.

10. november:

Oplæsning i elevforeningen ved forfatteren Halfdan Rasmussen, foredrag af tegneren Ernst Clausen.

19. november:

3. klasse opfører »Træet midt i haven« (efter »The Green Pastures« af Marc. Conelly) under instruktion af lektor Adolphsen. Forestillingen gentages 20. og 22. november.

26. november:

Seminariet arrangerer – i samarbejde med musikforeningen og statsskolen – i statsskolens festsal en koncert ved orkestret fra den pædagogiske højskole i Lüneburg under ledelse af komponisten, professor Heinrich Spitta.

9. december:

Pastor Zeuthen, Tønder, taler i elevforeningen om hjælpen til de nødstedte kirker i Europa.

21. december:

Juleafslutning med optræden af koret og orkesteret under overlærer Erik Larsen, sang af fru Grethe Nissen og violinspil af fru Karen Land.

20. januar:

Foredrag (lysbilleder) i elevforeningen ved lærer Rasmus Bjørgmose om »Landet nord for verden« (Svalbard).

2. februar:

Foredrag (lysbilleder) om Kofoeds skole af rejsesekretær Erik Sarup.

25. februar:

Foredrag i elevforeningen af rektor Ester Hermansson, Göteborg.

17. marts:

Professor Troels Fink taler i elevforeningen om Dansk udenrigsforsvarspolitik på historisk baggrund.

24. marts:

Forårskoncert ved orkesteret (fru Karen Land) og koret (overlærer Erik Larsen) samt forskellig optræden af studenterklassen.

6. april:

Foredrag i 4. klasse af dr. Roar Skovmand om ungdomsundervisningen.

10. april:

Foredrag for seminariets elever af magister Ida Løppenthin i forbindelse med seminariernes vandreudstilling.

12. april:

Foredrag og instruktion i færdselsundervisning for 4. klasse ved skolekonsulent Knud Stenbæk fra Rådet for større færdselssikkerhed.

3.–7. juni:

4. klasses liniehold i tegning på studietur i Holland under ledelse af sem.adj. Hans Henriksen.

17. juni:

Dimissionsfest.

DIMITTENDER 1961

Fra venstre: siddende: adj. Fanø, sem.lektor Inger Enemark, skoleinspektør Brahm, sem.lektor Adolphsen, sem.lektor Langkilde, fru rektor Nyholm, rektor Nyholm, sem.adj. Christiane Sørensen, fhv. viceskoleinsp. Helkiær.
Stående 1. række: sem.lektor Frede Hansen, Marie Detlefsen, Mette Tyge, Thyra Jacobsen, Kathrine Ehmsen, Helene Jacobsen, Agnes Johansen, Sonja Hansen, Aase Mikkelsen, Edith Brodersen, Inge Damgaard Bergmann, Edith Sørensen, overlærer frk. Horsbøl.
2. række: overlærer Poul Larsen, sem. lektor Boisen, Bent Clausen, Aksel Damkjær Hansen, Walter Cording, Svend Thye Petersen, Erik Hvelplund Jensen, Kjeld Dall Petersen, Ejgil Lilie, Knud Hansen, Truels Truelsen, sem.adj. Henriksen.
3. række: Frede Hansen, Kjeld Tygesen, Hans Jørgen Lausten, Peter Pjengaard Pedersen, Gerd Conradsen, Paul Hartmann, Fr. Vang Rasmussen, Henry Roesen Larsen, sem.adj. Meesenburg.

Siden sidst

Udnævnelser etc.:

21) (Nibøl) Jes Petersen, konrektor ved Skovgade-skolen, Flensborg.

23) Amalie Hersbøll, vikar ved Rugkobbelskolen i Åbenrå.

26) Emil H. Jerking, skoleinspekt. ved Bredsten folkeskole.

26) Jørgen J. Riis, overlærer i Løjt Kirkeby.

26) Andreas P. Paulsen, overlærer i Bov.

31) Kristian Nielsen, skoleinspektør i Eskildstrup.

33) Peter C. Nørby, førstelærer i Oxenvad.

33) Leo Novrup, overlærer ved Statens seminarium for småbørnslærerinder i Vejle.

35) Sophie Andreasen, overlærer i Sønderborg.

35) Rudolf Lave, skoleinspektør v. Vigerslev Alles skole, Kbhvn.

35) Hugo W. Dähnert, konsulent for specialundervisningen i Århus amtsrådskreds.

37) Ingeborg Stenz, overlærer i Åbenrå.

37) Hans Bødewadt Johannsen, overlærer ved St. Petri tyske skole i København.

38) Folmer Novrup søgt sin afsked i folkeskolen for helt at kunne varetage hvervet som forstander for Sønderborg handelsskole.

38) Carsten Eskildsen, viceinspektør ved Tønder Statsseminariums øvelsesskole.

39) Harald Sørensen, praktikleder (seminarieadjunkt) ved Holbæk Seminarium.

39) Aage Hansen, skoleinspektør i Guderup.

39) Th. L. Mühlenhaus, lærer ved Rens tyske privatskole.

39) Fr. W. Grimnitz, overlærer i Aalborg.

40) P. Andersen, førstelærer ved Romdrup-Klarup centralskole.

41) Jørgen Nielsen, overlærer i Højer.

41) Olaf Erik Hansen, overlærer i Hasseris.

41) H. Prinds, søgt afsked fra folkeskolen — er nu branddirektør.

42) Holger Terpager, førstelærer v. Sneslev skole.

42) Johan Vilhelm Rasmussen, skoleinspektør v. Andst centralskole.

42) Aage Kiilerich, overlærer i Slagelse.

43) Jørgen Bogh, overlærer i Åbenrå.

43) Gerhard P. Hansen, overlærer i Sønderborg.

43) Kurt M. Böwadt, overlærer i Sønderborg.

43) Lise Remfeldt, overlærer på Frederiksberg.

44) Olav A. Jessen, overlærer i Agerbæk.

44) Anni J. R. Iversen, overlærer i Gråsten.

44) Hans Th. Hansen, overlærer i Guderup.

44) Christian Boisen, lærer v. Bolderslev skole.

44) Hans Tygesen, gymnasieoverlærer ved Sønderborg Statsskole.
44) Thomas Lauridsen, overlærer i Roskilde.
44) Gæa Wohlers Hansen, overlærer i Herrestrup.
44) Henry J. Fredberg, førstelærer i Sir.
44) Svend Emil Christensen, konsulent for specialundervisningen i Åbenrå amt.
44) Grete J. Jacobsen, overlærer i Sønderborg.
44) Fritz-Carl Jacobsen, overlærer i Sønderborg.
44) Aase Carstensen, overlærer i Slagelse.
44) Dorthea Eskildsen, overlærer ved Tønder Statsseminariums øvelsesskole.
44) Ole Juul-Pedersen, skoleinspektør i Soderup-Eskildstrup.
44) Andreas Philippsen, overlærer i Åbenrå.
45) Clara Larsen, overlærer i Sønderborg.
45) Johanne Christensen, overlærer i Sønderborg.
45) Hans Peter Høgh, overlærer i Frøslev-Padborg.
45) Carl Philip Carstensen, viceinspektør i Slagelse.
45) Knud Bjerre, overlærer i Skive.
46) Johannes Holdt, skoleinspektør i Mørkøv.
46) Thorvald Bech Nielsen, overlærer i Egernsund.
46) Asbjørn Bøgeskov, viceinspektør ved statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne.
46) Villy Sørensen, overlærer ved Hørve skole.
46) Inger M. Færgemand, overlærer i Nordborg.
46) Poul H. H. Larsen, overlærer i Sønderborg.
46) Frede Kold Olesen, skoleinspektør ved Toftevejs skole, Birkerød.
46) Helge M. Christensen, overlærer i Sønderborg.
46) Gunnar Knudsen, overlærer i Ølgod.
46) Sara Balle Hansen, overlærer i Skive.
47) Hans Peter Larsen, overlærer i Nordborg.
47) Hans Kryger Sandal, overlærer i Tølløse.
47) Aage Rasmussen, overlærer i Broager.
48) Helga Hansen, lærerinde ved seminariets øvelseskole, Tønder.
48) Jørgen Tomzak, lærer i Haderslev.
49) Kaj Varming, lærer i Fredericia.
50) Laue Nissen, viceinspektør i Egedesminde.
50) Kirsten Christensen, lærerinde i Godthåb, Grønland.
51) Ove Holm, førstelærer v. Tjæreborg skole, Harløse.
51) Inge Kolbye Glenstrup, lærerinde i Lyndby.
52) Jens Mollerup Hansen, lærer i Rudkøbing.
52) A. Reinholt Jørgensen, seminarieadjunkt ved Aalborg Seminarium.
52) Sigfred Andresen, lærer v. Bredstedt danske skole, Sydslesvig.
52) Hans Werner Hansen, viceinsp. ved Hiort Lorenzen-skolen, Slesvig.
52) Agga Riis, lærerinde i Skive.
53) Grethe Jeppesen, lærerinde ved Avedøre skole.
53) Jørgen Grum-Schwensen, lærer ved Hjortespring skole, Herlev.
55) Niels Thygesen Pedersen, lærer i Stubbæk.
55) Lis Pedersen, lærerinde i Strubbæk.
55) Thomas Husum, hjælpepræst i Rødovre.

55) Edith Aller, fast ansat ved Nr. Felding centralskole.
55) Bent Kilian, lærer i Farup.
55) Mogens H. Nielung, lærer i Glostrup.
55) Andreas C. Michaelsen, lærer i Vojens.
57) Apolorak Mogensen, lærer i Esbjerg.
57) Jens Peter Jensen, fast ansat i Fårup.
57) Rigmor Graversen, lærerinde i Ringkøbing.
57) Metha Jensen, fast ansat i Fårup.
57) Eva Sporer, lærerinde ved Nr. Nebel realskole.
57) Vagn Elkjær Larsen, fast ansat i Ballum.
57) Hans Kr. Høier, fast ansat i Løjt Kirkeby.
58) Sophus Boas, fast ansat i Åbenrå.
58) Jens Dalsgaard Lillethorup, fast ansat i Strandby.
58) Helge Leth Brorholt, lærer i Nr. Saltum.
58) Jens Røgilds, aspirant i Nykøbing F.
58) Finn Jensen, aspirant i Korsør.
58) Mary Kilian, lærerinde i Farup.
58) Svend Aage Pedersen, lærer i Broager.
58) Birgit Klever, lærerinde i Nordborg.
59) Anni Knudsen, fast ansat ved øvelsesskolen i Tønder.
59) Annette Krall-Jensen, fast ansat i Rønne.
59) Kr. Elkjær Larsen, lærer i Felsted.
59) Ivar Fr. Villadsen, fast ansat v. Kvorning skole.
59) Tove With Andersen, fast ansat i Slagelse.
59) Anna Müller, fast ansat i Assens.
59) Kaj V. Schubert, aspirant i Kollund.
59) Harald Grau-Hansen, anspirant i Sønderborg.
59) Børge Sønnichsen, fast ansat i Esbjerg.
59) Niels-Erik Larsen, fast ansat i Hirtshals.
59) Samuel H. Petersen, lærer i Vejrup.
59) Christian Borg, aspir. i Højer.
59) Torben Reber-Nielsen, timelærer i Skovlunde.
59) Karl V. Dybdal, fast ansat ved Hornum skole.
59) Bodil Rasmussen, fast ansat i Rask Mølle.
59) Hans Lammers, timelærer ved Frederiksberg skolevæsen.
59) Christian Clausen, fast ansat i Abild.
59) Irmgard Tegewald, fast ansat i Erridsø.
59) Per Haugsted Brahm, fast ansat i Bylderup.
59) Annelise Gudmand Sørensen, fast ansat i Ravsted.
60) Thomas Voss, lærer ved Gulde danske skole, Sydslesvig.
60) Harald Alnor, soldat i Varde.
60) Nis Thomas Schmidt, fast vikar i København.
60) Hans Præst, aspirant ved Langesø skole.
60) Jørgen Jensen Schmidt, lærer i Søgård.
60) Niels Asmussen, lærer i Nordborg.
60) Lis Beyer Iversen, aspirant i Jejsing.
61) Walter Cording, lærer i Nybøl.
61) Henry Roesen Larsen, aspirant ved Kristrup skole, Randers.

Forlovelser:

59) Tove With Andersen med læ-

rer Svend Thystrup Pedersen, Roslev.
59) Hans Lammers med lærerinde Else Pedersen.
60) Edith Thomsen med (60) Hans Præst.

Bryllupper:

42) Holger Terpager med sygeplejerske, lærerinde Margit Ingves.
47) Inger Margrete Hansen m. Lehn Petersen, Odense.
48) Grethe Ommen med tekstilmester Ernst Møller, Virum.
48) Johanne Ingerslev med maskiningeniør Jens Snitker Petersen.
50) Else Nordborg Rasmussen med lærer Ivan Rasmussen, København.
53) Niels Faurbye Andersen med Else Marie Guld, Troldkjær.
56) Knud Erik Christensen m. Gunhild Christensen.
58) S. Aa. Clausen med Karen E. Staugaard, Dybbøl
58) Helge Brorholt med Inge Enggård Jensen.
59) Jørgen Sønnichsen med Marie Petersen, Hostrup.
59) Kaj V. Schubert med Karen Marie Nissen.
59) Torben Reber-Nielsen m. kontorassist. Jonna Jørgensen, Sønderborg.
59) Bodil Rasmussen med radiotekniker Harry Rasmussen, Tønder.
60) Bente Kirk med (60) Harry Schmidt.
60 Lis Beyer Clausen med seminarieelev Hans H. Iversen.
61) Kirsten Olsen med (50) K. Eskildsen.

Døde:

93) Jürgen Conrad Gries, konrektor i Glückstadt, død febr. 1961.
95) Matthias Boyens, rektor i Boldiksum. død decbr. 1960.
99) Christian Heuck, pens. lærer i Karpe ved Plön, død okt. 1960.
00) Heinrich Lau, pens. lærer i Brunsbyttel, død febr. 1960.
00) Peter Jacobsgaard, rekt. i Hamborg, død jan. 1961.
15) Jens Jensen, pens. førstelærer i Halk, død septbr. 1961.
19) Heinrich Fabricius, pens. lærer i Tinglev, død aug. 1961.
23) Chr. Riis Jepsen, førstelærer i Østerby, Kegnæs, død okt. 1961.
27) Carl Nielsen, førstelærer i Tjæreborg, død 1961.
29) Karen Tholstrup Andersen, ov.-lærer i Korsør, død aug. 1961.

Hans J. Frost's hustru, lærerinde i Bjerndrup, død septbr. 1961.

Fhv. øvelsesskolelærer J. M. Sodborg er død som skoleinspektør i Lemvig.

Afsked:

Følgende har søgt og fået bevilget afsked:
14) Carl Wind, enelærer i Elstrup.
55) Thomas Husum, førstelærer i Jyllinge.
55) Erna M. Husum, lærerinde i Jyllinge.

Kurser og lign.:

42) Holger Terpager, kursus i tysk.
42) Wilhelm Rasmussen, årskursus i tysk.
44) Anni R. Iversen, svenskkursus I og II på Danmarks Lærerhøjsk.
46) Axel Egelund, afsluttende kursus i metalsløjd.
48) Grethe Møller, faglærereksamen i engelsk.
48) Henry Hansen, årskursus i verdenshistorie og nutidens historie.

49) Karen Noens, årskursus i verdenshistorie og dansk.
49) Dines Madsen, kursus i American Studies, Bygholm, Horsens.
50) Else Nordborg Rasmussen, skolekøkkenkursus.
50) Johan Stendevad, kursus på Goethe-Instituttet i München. Studierejse til Berlin.
50) Edith Holm, eksamen som tunghørepædagog.
52) Agga Riis, håndarbejdskursus.
52) Sv. Allan Steffensen, årskursus i dansk og tysk.
52) A. Reinholt Jørgensen, faglæreksamen i naturlære.
52) Vagn Åge Nielsen, årskursus i sang og musik på Danmarks Lærerhøjskole.
53) Grum-Schwensen, kursus i tegning på Danmarks Lærerhøjskole.
53) Jørgen Jørgensen, åurskursus i pædagogik og psykologi.
55) Erik Ravn, faglæreksamen i tysk.
55) Thomas Husum, teologisk embedseksamen.
57) Jens Peter Jensen, afsluttende sløjdlæreruddannelse (Askov), årskursus i engelsk.
57) Metha Jensen, læseklassekursus.
57) Grethe Reggelsen er elev på Danmarks Højskole for legemsøvelser.
57) Vagn Elkjær Larsen, sløjdkursus samt kursus i undervisning af læsesvage børn.
58) Jens Røgilds, kursus i værkstedsundervisning.
58) Finn Jensen, årskursus i zoologi.
59) Hans Lammers har bestået studentereksamen fra Statens studenterkursus.
59) Anna Müller, årskursus i metalsløjd.
59) Børge Sønnichsen, årskursus i kemi og matematik. Fysikkursus i Gøttingen.
59) Karl V. Dybdal, årskursus i engelsk.
59) Bodil Rasmussen, kursus i skolekøkken.

Andet :

04) Jens Nydahl, fhv. ministerialdirektør, pens. skoledirektør i Berlin og borgmester samme sted, Landesbeauftragter f. Sydslesvig, medlem af SPD, formand for Grenzfriedensbund, nu boende Husum, har fået tildelt det slesvig-holstenske hjemstavnsforb.'s »Lornsen-kæde« som anerkendelse for sine fortjenester som formand for grænsefredsforbundet og banebryder for en fredelig udvikling i grænselandet. Samtidig udnævnt til æresformand.
26) Chr. J. Andresen, udgivet: Korledelse. Vejledning til brug i det folkelige korarbejde.
52) H. W. Hansen, næstformand f. Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.
39) Harald Sørensen, udgivet: »Realistens muligheder«, erhvervsorientering på Schønbergske Forlag 1961.
53) Carl A. Wind tildelt stipendium fra 5. majfonden i Göteborg til studier i Sverige.
53) J. Grum-Schwensen formand f. Danmarks Tegnelærerforening.
54) Adser Leick, medlem af amtsungdomsnævnet.
47) Aage Rasmussen udgivet på Gyldendal: »Der Jugendfreund«. Tysk læsebog for tekniske forberedelsesklasser.
48) Claudius Christiansen, medlem af SSF's hovedbestyrelse.
44) A. Philippsen, medlem af ungdomsnævnet i Åbenrå.

40) Morten Henriksen, medlem af amtsungdomsnævnet.
41) Marinus Knudsen, medlem af amtsungdomsnævnet.
38) Jens Lampe, bidragyder til bogen »Fra 20 000 til 400 000«, Aftenskolen gennem 40 år.
39) Flemming Kofod, leder af teknisk forberedelseskursus i Hjørring. Fungerende formd. f. Dansk Erhvervsvejlederforening.
36) Børge Borgå, leder af landsskoleskakturneringen.
37) Viggo Hansen, medl. af Dansk Kirkemusiker Forenings hovedbestyrelse.
37) Annette Jepsen, form. f. gymnastikforeningen DAN i Flensborg.
35) Stenz' Sønderjyllands Historie i 2. oplag på Nyt Nordisk Forlag.
36) Arne Hou har fået tildelt Sydslesvigs danske Ungdomsforeningers sølvnål for 15 års inspirerende indsats i ungdomsarbejdet.
36) Børge Borgå er valgt til æresformand for Flensborg danske skakklub.
32) A. Bertelsen formand for Dansk Kirkemusiker Forenings hovedbestyrelse.
33) Herman Tychsen formand for Sydslesvigsk Forening og næstformand f. Sydslesvigsk Vælgerforening.
29) Niels Bøgh Andersen, medlem af SSF's hovedbestyrelse.
35) Chr. Stenz udvekslingslærer i Växjö.
38) Folmer Novrup, medl. af menighedsrådet i Sønderborg.
35) Chr. Jacobsen, medl. af menighedsrådet i Sønderborg.
41) Sigvard Holth, amtskredsform. for Vejle amt (D.L.F.).
44) Gunnar Øhlenschlæger, form. f. menighedsrådet i Ubberup.
35) C. O. Juhl, medl. af menighedsrådet i Sønderborg.
44) Olav A. Jessen, medlem af repræsentantskabet f. D.L.F. Kompagnichef i hjemmeværnet.
25) Halfdan Nygaard, medl. af menighedsrådet i Sønderborg.
44) Anni Iversen, ledet timer i gymnastik v. lærerkredsens gymnastikkurser.
48) Povl Brøndsted, studierejse til Grønland.
48) Knud Nielsen, redaktør af månedsbladet »Sønderjydsk Idræt«.
51) Ove Holm, form. f. lærerrådet.
52) Sv. Allan Steffensen, form. for ungdomsnævnet. Udveksling med Vuollerim skole i Lapland.
53) J. Grum-Schwensen kredsform. i Danmarks Tegnelærerforen.
53) Jørgen Jørgensen, formand for Rinkenæs børnehaveforening.
58) Jens Røgild, medlem af kommunelærerforenings bestyrelse.
58) Finn Jensen, medlem af bestyrelsen for Korsøu Kommunelærerforening.
59) Niels-Erik Larsen er skolepatruljeinstruktør.
59) S. H. Petersen er skolepatruljeinstruktør.
41) H. Prinds er sognefoged og lægdsmand i Visby.

Tøndringer-Samfundets regnskab

1960–61

Indtægt:

Kassebeholdning overført	kr.	418,48
Kontingent	–	2144,00
Solgt årsskrifter	–	115,00
Annoncer	–	544,00
Renter	-	1,64
	kr.	3223,12

Udgift:

Årsskriftet	kr.	2288,10
Julelegat	–	100,00
Tryksager m. v.	–	140,40
Porto m. v.	–	120,30
Kassebeholdning at overføre:		
Bankbog kr. 523,73		
giro – 50,59	–	574,32
	kr.	3223,12

Tønder, 8/1 1962 (sign.) *Erik Larsen.*

Ovenstående regnskab er d. d. revideret. Kassebeholdningen afstemt med girokonto og bankbog. Intet at bemærke.

(sign.) *Boe Boisen.*

(sign.) *Knud Nielsen.*

TONHALLE FOTO

1 minut pasfoto 5,00
3 pasfoto, næste dag 5,00
Den populære serie 8 15,00
Atelier-brudeserie 20,00
Hjemmefoto, børn, fester, stk. 1,50

Ingen ventepenge, ingen kørselsudgifter.
Bestil venligst tid.

Atelieret åbent hver søndag kl. 15–17.

Vestergade 1 – Tønder – Tlf. 2 19 33

Vi leverer også gerne til Dem

M. A. Meyer
Kolonial . Kaffe . Vine

Carstensgade 26 Telefon 2 20 29

P. L. DINSEN A/S

BRÆNDSELSFORRETNING

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Mellemgade 5 Tønder Telefon 2 21 16

Tønder Landmandsbank A/S

Telefon 2 21 63

Vekselkontor ved grænseovergangen i Sæd og i Rudbøl

AKSEL MICHELSEN

Strucksallé 5

Tønder telefon 2 11 11 og 2 11 12

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8, Tønder tlf. 2 15 50

Gittas

KOLONIALFORRETNING

Richtsensgade 17, Tønder telf. 2 15 61

KAFFEN — ALTID FRISKBRÆNDT

Jacob F. Bödewadts eftf.

Indehaver F. Bödewadt

Telefon 2 21 28

Guldsmed . kunsthåndværk og keramik

BRDR. I/S

Ure, optik, guld- og sølvvarer i Tønder amt fra

Brdr. Hansen I/S

Storegade 23 . Tlf. 2 12 32 . *Bedste reparationsværksted*

Tønder Sparekasse

STIFTET 1820

Prøv

Bager Hansens

lækre wienerbrød og berliner

Østergade 24

Kaysens kaffe

kendt som den bedste

Østergade 33 - Tlf. 2 11 67

Gælder det skolebøger, skolemateriel, fyldepenne, kuglepenne, pencils

gå til **Andersen & Nissen**

BØGER . PAPIR . KUNST

Storegade 26 . Tønder . Telefon 2 13 42

Tønder Musikhandel

Alt i musikinstrumenter og tilbehør fås

H. F. BOMBERG Østergade 20

Den elegante, moderne SKO
De søger, har

M. Riggelsen

Skotøj siden 1893 – Skotøj for alle

Frida Lambrecht

Stedet, hvor man spiser godt og hygger sig

Telefon 2 13 29 – Skibbroen

KØD - FLÆSK - PÅLÆG

– – så slagter

Albrechtsen

Østergade 22 – Tlf. 2 21 60

Egons **BLOMSTER**

Vestergade 2 **Tlf. 2 17 19**

Spar arbejde og tid – *lån* en Højer Bonemaskine

Højer Gulvpleje

Telefon 4 24 41

Specialfabrik for bonevoks, bonemaskiner og skrubbemaskiner

Wilh. B. Schmidt

CENTRALVARME - SANITET
OLIEFYR

Østergade 26 . Tønder . Telefon 2 12 49

Det største udvalg i

Foto

Brdr. Løkke

Torvet – Tønder – Tlf. 2 15 15

Jacob Christiansen

CYKLER OG KNALLERTER

Salg og service

Carstensgade 1 – Tønder

. . . mælken

med den gyldne kapsel

TØNDER MEJERI

Heine Christiansen

Kolonial
Vin
Delikatesser

Slotsgade 1 . Tønder . Tlf. 2 11 21

Aktieselskabet

Tønder Kafferisteri

Tønder . Telefon 2 23 17 . 2 23 18

Henny Bødker

Damefrisør

Vestergade 61 . Tønder . Telefon 2 15 42

Frisørmester **E. HANSEN**

Østergade 55

Hårvask og fønbølgning
Dameklipning

PHILIPS FJERNSYN

- det er klart . . .

Køb det hos

NISSEN-SØLSTED

Telefon 4 13 16

DAME- og
HERREKONFEKTION så

Brdr. Tygesen

Storegade

BAGERI OG CONDITORI

H. P. Tygesen

Storegade – Telefon 2 13 05

Johs. Paulsen Schmidt

Bøger, papir, fyldepenne og pencils

Duplikering af enhver art

Østergade, Tønder tlf. 2 13 49

Laurits Duus

FRISØR

Østergade 4 – Tønder

Gælder det NYT FODTØJ
– skal det gamle ordentlig repareres

så **PETER NISSEN**

Skotøjsforretning

Eget værksted . Seminaristernes indkøbssted
Vestergade 41 . Tønder . Telefon 2 12 69

Wienerbageriet

CAFE – CONDITORI

Vestergade 53, Tønder tlf. 2 14 00

VESTKYSTEN

AVISEN

med de mange gode sider!

Carsten Lorenzen jr.

Tønder – Telefon 2 18 32

C. J. Lindhardt

købmand

Vestergade 43, Tønder tlf. 2 13 00

Kun én kvalitet:
den bedste –

Hans Marcussen

Slagteri og pølsemageri

Tønder Tlf. 2 10 41

Tønder Apotek

FORBINDSTOFFER

Tlf. 2 11 15

Telefon 2 13 39

Slagteri
Pølsemageri

Frende Petersen, v. seminariet

Niels Bossen

PAPIR EN GROS

Nørregade 6 . Tønder . Tlf. 2 11 50

Blenners Dampvaskeri

Rullevask – Vådvask – Færdigvask

Skibbrogade 2 Telefon 2 22 68

Kemisk renseri **PIKA**

P. J. Schmidt

Østergade 49 . Telefon 2 16 82

Hvis skoene vil trække vand,
så gå til **WEGNER**
straks på stand.
Han ordner dem for dig med glæde,
så aldrig mer' de trækker væde.
Østergade 4

Carl Tiedemann A/S

Trælast . Bygningsartikler . Brændsel . Brændselsolie

Lager: Tønder Øst - Tønder Vest **Telefon 2 10 56 - 2 10 57**

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indehaver: Peter Christensen

KUL . TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . BRÆNDSELSOLIE

Telefon 2 14 50 – 2 14 51 **TØNDER** **Nørregade 9–11**

CHR. HANSEN

Blikkenslager

Aut. gas- og vandmester

Lillegade 5 – Tønder

Tobak, cigarer, cigaretter, shagpiber

Carl Raun

Storegade 26, Tønder

Bruhn & Knudsen

Ribe Landevej

aut. **forhandler**

HANS IVERSEN

Vestergade 6, Tønder tlf. 2 16 54

ISENKRAM . KØKKENUDSTYR . GLAS

PORCELÆN . SPORTSARTIKLER

Handelsbanken i Tønder

Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

Tlf. 2 25 40 fl. linier

Kontorer i Højer og Tinglev

HANS TYGESEN

Herremagasinet

Vestergade 1 – Tønder

Tønder Filigran

W. SCHEELKE

guldsmedemester

Vestergade 1, Tønder tlf. 2 18 18

Bageri og conditori

B. Brodersen

Østergade 45 . Tønder . Telefon 2 20 83

Emil Wolffhechel

Tønder tlf. 2 14 65

Gardiner . Trikotage . Manufaktur

Sengeudstyr

Tønder Oste- & Kolonialforretning

Hans Lønborg

Vestergade 58 Tlf. 2 19 55

PFAFF *Symaskiner*

v/ J. Henriksen

Østergade 50, Tønder tlf. 2 10 64

J. N. Jefsens boghandel

Telefon 2 23 41 . Tønder . Storegade 5

FODTØJ
så går man til
Anker Holst
landsdelens største specialmagasin

Gælder det tørkostbordet
så
Østergades viktualieforretning
Østergade 14

Den Danske Landmandsbank
AKTIESELSKAB
Tønder afdeling Telefon 2 21 22 (fl. linier)

HERRE- og DRENGETØJ
Christian Petersen
HERRE-HUSET
Vestergade 18 Tønder Telefon 21156

El-installatør
Svend Kirchheiner
Vestergade 7
Telefon 2 20 45

Møbelhåndværk . Møbelpolstring fra egne værksteder
SNEDKERMESTER
Hans Jutzen
TØNDER TELF. 22081
Forretningen, hvor man kommer og kommer igen

FLORA
BLOMSTER - KRANSE - DEKORATIONER
Østergade 59 Tlf. 2 12 38

KINO BAR
– stedet, hvor man den bedste is og kaffe har.
Bemærk: stor udvalg i konfekture.
Vestergade 17, Tønder tlf. 2 16 19
Ny indehaver: H. Nielsen.

Johs. Bock
Manufaktur - Konfektion
Tønder Tlf. 2 11 62

Farvehandler
PETER *Jacobsen*
Storegade 16 – Telefon 2 23 68

Isenkram . Glas . Porcelæn

Nic. Andresen A/S

Telefon 2 11 72

MANØ

KOLONIALVARER

Telefon 2 14 66 **Vestergade 74**

Tønder Andelsslagteri's Udsalg

Vestergade 72
Telefon 2 17 30

Gustav Rothes bogtrykkeri

Grundlagt 1876

Søndergade 8 Telefon 2 11 01

KOM IND OG SE

Sønderjyllands største
UDVALG I PIBER

Reparationer kan udføres på eget værksted

Johannes **PETERSEN**

Storegade 12

Dagbladet

SØNDERJYDEN

TØNDER

Hans H. Petersen

URE og OPTIK

Vestergade 27 - Tønder - Tlf. 2 17 07

KIOSKEN

TØNDER ØST

Telefon 2 13 78

Varme pølser

– bedst fra

TORVETS PØLSEVOGN

Willy Asmussen

F. P. Jessens

BAGERI

Alt i wienerbrød og kager anbefales

Østergade 38 – Telefon 2 13 57

El-installatør

Riber Jensen

Storegade 14, Tønder telefon 2 13 11

H. Jacobsen

Kolonial, spirituosa og tobak

Østergade 13
Tlf. 2 12 42 3 % rabat

Orbesen

MANUFAKTUR - KONFEKTION

Storegade - Tønder

KINO

TØNDER

Tlf. 2 23 10

Seminaristerne køber selvfølgelig i

Østergades ur-, optik- og guldsmedeforretning

H. Sørensen

Tønder . Telefon 2 22 81

De sidste nyheder i kjoler, overtøj og lingeri findes altid i

Damenhuset

Vestergade 23

Tønder og Omegns Bank A/S

Telefon 2 20 08 – 10

Køb Deres STRIKKEGARN – STRØMPER og UNDERTØJ hos

J. A. Krogh

Vestergade 65 Tlf. 2 16 42

Indramning af billeder

bedst og billigst hos

Glarmester Bohde

Østergade 20 . Tønder

Seminarieelever

køber gode varer bedst og billigst hos

Filskov POPSENSGADE

(der kan man næsten få alt)

Gælder det service,

smøring eller vask

så mekaniker K. FREDERIKSEN

CALTEX

TØNDER - Tlf. 2 14 43

Ønsker De at få gode og velsmagende rundstykker – da hent dem hos

GUDTMANN

Richtsensgade

Telefon 2 20 77

Stot venligst bladets annoncører

Chr. Buch
VOR BAGER
KONDITORI – CAFE
Tlf. 2 21 14

Gælder det ombetrækning
(det er en tillidssag) – gå derfor til fagmanden – selvfølgelig
UWE HORST
Polstværksted, Carstensgade 42
Til ferien: Alt i camping udlejes.

T. Bundgaard
BOGHANDEL
HARTVIG FRISCH: Kulturhistorie I–II – kr. 21,75 – fås stadig, sendes franko.
Conto oprettes
Højer **Tlf. 4 24 49**

Gælder det kvalitet
– så
Radiomagasinet
Vestergade 27 – Tlf. 2 19 56

Den friskbrændte kaffe
får De hos
TYGESEN
TOBAKSVARER . VINE . Alt i TØRKOST
Thomas Tygesen, ved seminariet

V. Mikkelsen
FRISØR
Vestergade 15 – Tønder

Støt venligst
bladets annoncører